

Misterul Mariei Rogêt¹

Es Giebt eine Reihe idealischer Begebenheiten die der Wirklichkeit parallel läuft. Selten jallen sie zusammen. Menschen und Zufälle modifizieren gewönulich die idealische Begebenheit, so dass sie unvollkommen erscheint, und ihre Folgen gleichfalls unvollkommen sind. So bei der Reformation: statt des Protestantismus kam das Lutherthum hervor.²

NOVALIS³ *Moral Ansichten*

Puțini sunt aceia, chiar printre cugetătorii cei mai cumpăniți, care să nu fi fost surprinși uneori de o credință sfielnică, nedeslușită și totuși dătătoare de fiori, în faptele supranaturale când au fost puși în fața unor coincidențe atât de miraculoase, încât mintea nu era în stare să vadă în ele niște simple coincidențe. Astfel de sentimente — acea credință sfielnică de care am pomenit neavând niciodată întreaga putere a cugetării — astfel de sentimente arareori pot fi pe deplin înăbușite, afară numai dacă se recurge la teoria șansei, sau, cum i se mai zice în termeni tehnici, la calculul probabilităților. Calculul acesta însă este pur matematic în esența sa: și de aici ia naștere acea anomalie care constă în a aplica cea mai precisă și mai rigidă dintre științe umbrei și spiritului lucrurilor celor mai anevoie de pătruns din lumea speculațiilor.

Amănuntele cu totul neobișnuite pe care sunt chemat acum să le dau în vileag vor alcătui, așa cum se va vedea după desfășurarea lor în timp, partea întâi dintr-o serie *de coincidențe* aproape de neînțelese, a căror

¹La ediția întâi a *Mariei Reget*, notele din josul paginii adăugate acum au fost considerate de prisos; trecând însă câțiva ani de la drama pe care se întemeiază povestirea, ni s-a părut nimerit să le dăm și să spunem totodată câteva cuvinte care să lămurească tema generală. O tânără fată, *Mary Cecilia Rogers*, a fost ucisă în apropiere de New York și, cu toate că moartea ei a stârnit vreme îndelungată un nedeazămințit interes, misterul ce o învăluia nu fusese încă dezlegat în timpul când a fost scrisă și publicată nuvela aceasta. Aici, sub cuvânt că povestește destinul unei *grisette* pariziene, autorul a urmărit îndeaproape faptele esențiale ale adevăratului asasinat al Mariei Rogers, pe cele neesențiale schițându-le numai comparativ. În felul acesta, orice argument întemeiat pe ficțiune se poate aplica la adevăr, și căutarea adevărului este tocmai scopul avut în vedere. *Misterul Mariei Roget* a fost scris departe de locul crimei și fără alte mijloace de cercetare decât ziarele ce au putut fi procurate. Astfel că autorului, i-au scăpat multe lucruri pe care le-ar fi aflat dacă s-ar fi dus la fața locului și ar fi cunoscut orașul. Cu toate acestea, n-ar fi rău să amintim că mărturisirile a două persoane (una dintre ele fiind doamna Deluc din povestirea noastră), făcute la răstimpuri diferite, mult după tipărirea lucrării, au confirmat întru totul nu numai concluzia generală, dar până și toate amănuntele mai de seamă și imaginare cu ajutorul cărora s-a ajuns la concluzia enunțată (n.a.)

²*Sunt serii ideale de evenimente care se desfășoară în paralel cu cele reale. Ele se suprapun arareori. Oamenii și împrejurările schimbă îndeobște cursul ideal al întâmplării, astfel încât ea apare nedesăvârșită și urmările ei sunt de asemenea nedesăvârșite. Așa a fost și cu Reforma: în locul protestantismului, s-a ivit luteranismul (germ.).*

³Pseudonimul poetului liric *Friedrich von Hardenberg* (1772—1801), unul dintre exponenții romantismului german

urmare sau încheiere va fi recunoscută de toți cititorii în asasinatul de curând întâmplat la New York, al Maryei Cecilia Rogers.

Acum aproape un an, când am încercat, într-un articol intitulat *Crimele din Rue Morgue*, să schițez câteva trăsături cu totul deosebite ale inteligenței prietenului meu, cavalerul G. Auguste Dupin, nu-mi dădea prin gând că voi mai avea vreodată prilejul să tratez acest subiect. Descrierea caracterului acestuia era singurul lucru ce-l urmăream. Și scopul a fost atins pe deplin în năprasnica desfășurare de întâmplări menite să dovedească firea ciudată a lui Dupin. Aș fi putut aduce și alte pilde, dar n-aș fi putut să dovedesc mai mult decât atât. Cu toate acestea, ultimele evenimente, în surprinzătoarea lor desfășurare, mi-au redeșteptat în minte mai multe amănunte, care vor avea întrucâtva înfățișarea unor mărturisiri smulse cu de-a sila. Ar fi într-adevăr de neînțeles dacă, aflând ceea ce am aflat acum, de curând, aș trece sub tăcere tot ceea ce am văzut și tot ce am auzit cu mult mai înainte.

După ce a luat sfârșit tragedia iscată prin moartea doamnei L'Espanaye și a fiicei sale, Dupin izgoni din minte această întâmplare și se adânci iar, după vechiul său obicei, într-o sumbră visare. Având de când mă știu o înclinare spre abstracțiune, m-am potrivit și eu îndată felului său de a fi. Și locuind mai departe în apartamentul nostru din Faubourg St. Germain, am lăsat la voia întâmplării viitorul și ne-am abandonat fără grijă în legănarea prezentului, înflorind cu visele noastre lumea întunecată ce ne înconjură.

Dar aceste vise nu erau fără întreruperi. Se poate lesne închipui că rolul jucat de prietenul meu în drama din Rue Morgue nu a putut să nu lase urme în amintirea poliției pariziene. În rândul agenților, ei, numele de Dupin ajunsese un nume cunoscut. Caracterul simplu al inducțiilor prin care dezlegase misterul nefiind dezvăluit niciodată, nici măcar prefectului și nimănui altcuiva decât mie, nu e de mirare, firește, că afacerea era privită ca un lucru aproape miraculos și că puterea de analiză a lui Dupin i-a făcut o faimă de ghicitoare. Sinceritatea lui l-ar fi făcut să dezmințe o astfel de eroare din partea oricui l-ar fi întrebat. Dar firea nepăsătoare nu-i îngăduia să se mai frământa din pricina unui lucru care încetase de mult să-l intereseze. Așa se întâmplă că el ajunsese steaua călăuzitoare spre care se îndrepta ochiul poliției; și nu puține au fost cazurile în care, din partea Prefectului de poliție, s-au făcut încercări de a folosi luminile lui. Unul dintre cele mai însemnate a fost asasinarea unei tinere fete cu numele de Marie Rogêt.

Faptul s-a întâmplat doi ani după grozăviile petrecute în Rue Morgue. Marie — al cărei nume de botez și de familie vor atrage pe loc atenția prin asemănarea lor cu acelea ale unei nenorocite vânzătoare de țigări — era singura fiică a văduvei Estelle Rogêt. Tatăl ei murise când fata era încă o copilă; și din clipa morții lui și până cu vreo optsprezece luni înainte de asasinatul care alcătuiește miezul povestirii noastre, mama și fiica au stat împreună în Rue Pavée-Saint-André⁴ unde doamna Rogêt ținea o pensiune, ajutată fiind de Marie. Lucrurile au mers astfel până ce fata a împlinit vârsta de 22 de ani, când marea ei frumusețe atrase atenția unui negustor de parfumuri care ocupa unul dintre magazinele de la parter în clădirea teatrului „Palais Royal” și printre ai cărui mușterii fără căpătâi năpădiseră toată vecinătatea. *Monsieur* Le Blanc⁵ își dădea seama de foloasele pe care le-ar putea trage din prezența în drogheria sa a frumoasei Marie. Propunerea lui mărinimoasă a fost primită fără șovăire de tânăra fată, deși cu oarecare îndoială din partea doamnei Rogêt.

Socotelile negustorului au ieșit întocmai, și saloanele sale au ajuns

⁴Nassau Street (n.a.).

⁵Anderson (n.a.).

vestite mulțumită farmecului drăgălașei *grisette*. Se împlinise aproape anul de când intrase în slujba asta, când admiratorii săi au fost nespuse de tulburați de neașteptata-i dispariție din magazin. *Monsieur* Le Blanc nu era în stare să dea nici o lămurire cu privire la lipsa ei, și doamna Rogêt era înnebunită de grijă și de spaima. Pe loc, ziarele puseră stăpânire pe acest subiect, și poliția era tocmai pe punctul de a face cercetări serioase, când, într-o bună zi, dimineața, după ce trecuse o săptămână, Marie se ivi, teafără și sănătoasă, dar cu o ușoară umbră de tristețe, la teigheaua parfumeriei. Orice anchetă, în afară de aceea cu caracter particular, a fost, firește, numaidecât întreruptă. *Monsieur* Le Blanc o ținea morțiș, ca și mai înainte, că el nu știe nimic. Marie și doamna Rogêt răspunseră la toate întrebările cum că fata își petrecuse săptămâna trecută în casa unei rude de la țară. Astfel afacerea a fost clasată și îndeobște uitată; căci tânăra fată, în scopul vădit de a se feri de curiozitățile prea stăruitoare, își luă în curând rămas bun pentru totdeauna de la negustorul de parfumuri și-și căută un refugiu în casa mamei ei din Rue Pavée-Saint-André.

Trecuseră aproape cinci luni de la întoarcerea ei acasă, când deodată prietenii au fost pentru a doua oară alarmați de o nouă și neașteptată dispariție. Au trecut trei zile, și totuși nu s-a aflat nimic despre ea. În a patra zi, cadavrul Mariei a fost găsit plutind pe Sena⁶, lângă malul opus cartierului în care se află Rue Pavée-Saint-André, într-un punct nu prea îndepărtat de împrejurimile pustii ale barierei cunoscute sub numele de Barrière du Roule⁷.

Grozăvia acestei crime, fiindcă era din capul locului vădit că se săvârșise o crimă, tinerețea și frumusețea victimei și, mai presus de toate, faima-i de mai înainte, totul contribuia să tulbure adânc spiritele unui public atât de sensibil cum este cel parizian. Nu-mi pot aminti vreo întâmplare asemănătoare care să fi făcut atâta vâlvă pretutindeni. Vreme de câteva săptămâni, chiar și cele mai însemnate chestiuni politice la ordinea zilei au fost date uitării, ca să se discute numai și numai această arzătoare problemă. Prefectul se străduia ca niciodată, și firește că toate forțele poliției pariziene au fost puse în mișcare în toată amploarea lor.

Îndată după descoperirea cadavrului, nimeni nu-și închipuia că ucigașul va fi în stare să scape multă vreme de urmărirea ce fusese numaidecât pusă la cale. Abia după ce trecuse o săptămână, s-a crezut nimerit să se ofere o recompensă; și chiar atuncea, recompensa aceasta se mărgini la o mie de franci. Între timp, cercetările își urmau cursul, dacă nu întotdeauna cu dibăcie, în schimb cu multă stăruință, și numeroase persoane au fost anchetate fără nici un rezultat; în același timp, datorită lipsei îndelungate a oricărui fir conducător în misterul acesta, nerăbdarea publicului creștea din ce în ce mai mult. După zece zile s-a găsit cu cale să se dubleze suma oferită la început și, în cele din urmă, trecând și cea de a doua săptămână fără a duce la vreo descoperire, și resentimentele parizienilor împotriva poliției răbufnind în câteva *emeutes*⁸ serioase, prefectul își luă răspunderea să ofere suma de douăzeci de mii de franci pentru „descoperirea asasinului” sau, dacă s-ar face dovada că au fost mai mulți vinovați, „pentru desceperirea oricăruia dintre asasini”. În înștiințarea care anunța această răsplată se făgăduia și iertarea deplină oricărui părtaș care ar fi făcut mărturisiri împotriva complicilor săi. Se mai adăuga la aceasta, pe locurile unde era afișată, un anunț special al unui comitet de cetățeni care ofereau zece mii de franci peste suma făgăduită de Prefectură. Toată recompensa se ridica astfel la nu mai puțin de treizeci de mii de franci, sumă ce putea fi socotită ca nespuse de mare dacă ținem

⁶Fluviul Hudson (n.a.).

⁷Weehawken (n.a.).

⁸Izbucniri tumultuoase (fr.).

seama de situația modestă a fetei și de faptul că în marile orașe se întâmplă prea adesea grozăvii de soiul acesta.

Nimeni nu se mai îndoia acum că misterul acestei crime va fi dezlegat pe loc. Dar, cu toate că, într-o împrejurare sau două, s-au făcut unele arestări care dădeau făgăduieli de dezlegare, nu s-a descoperit totuși nimic în sarcina celor bănuți, și au fost numaidecât puși în libertate. Oricât ar părea de ciudat, trei săptămâni trecuseră de la descoperirea cadavrului și nici cea mai sfioasă rază de lumină nu fusese aruncată asupra acestui mister. Totodată, nici un fel de zvon, oricât de slab, în legătură cu această întâmplare, care tulburase atât de adânc toate spiritele, nu ajunsese încă la urechea mea și a lui Dupin. Adânciți de aproape o lună de zile în niște cercetări asupra cărora ne concentrasem întreaga noastră atenție, nici unul dintre noi nu ieșise din casă, nici nu primise pe nimeni și nu-și aruncase decât în treacăt ochii asupra articolelor politice mai de seamă de prin gazetele zilnice. Cel care ne-a vorbit întâia oară despre această crimă a fost însuși G. A venit la noi foarte devreme în după-amiaza din 13 iulie a anului 18.., și a rămas până noaptea târziu. Era foarte necăjit că toate încercările sale de a-i încolți pe asasini dăduseră greș. Reputația lui se afla în joc, ne spunea el cu acel fel de a fi al său atât de parizian. Chiar și onoarea-i era primejduită. Ochii lumii erau ațintiți asupra-i și ar fi fost în adevăr în stare de orice sacrificiu pentru lămurirea acestui mister. Își încheie expunerea destul de caraghioasă cu o laudă închinată acelei însușiri a lui Dupin pe care binevoi să o numească „tact” și îi făcu acestuia o propunere fățișă și desigur generoasă, a cărei valoare nu mai eram înputernicit să o dezvălui, dar care nu are vreo legătură cu adevăratul subiect al povestirii mele. Prietenul meu respinse pe cât putu mai cuviincios complimentul, dar primi numaidecât propunerea, cu toate că foloasele ce le-ar fi tras de pe urma ei erau cu totul problematice. O dată înțeleși asupra acestui punct, prefectul porni îndată să se explice asupra propriilor sale ipoteze, împletindu-le cu nesfârșite comentarii asupra mersului anchetei, de care până atunci nu avusesem cunoștință. Vorbi îndelung și, fără îndoială, într-un fel savant; iar în vreme ce eu, pe măsură ce noaptea se întetea, îmbiindu-ne la somn, strecuram la întâmplare câte un cuvânt, Dupin, care sta neclintit în fotoliul său de totdeauna, era parcă întruparea atenției pline de respect. Cât durase această întrevedere, nu-și scosese ochelarii, și mi-era de ajuns să arunc o privire când și când prin sticlele lor verzi ca să mă încredințez că, pe tăcute, dormise totuși adânc în întreg acel răstimp de șapte-opt ceasuri de chin care s-au scurs până la plecarea prefectului.

În dimineața următoare ne-am procurat de la Prefetură un raport amănunțit al anchetei, iar de la sediul diferitelor gazete, câte un exemplar al fiecărui număr în care se publicase vreun reportaj mai important ce relata din fir a păr această tristă întâmplare. Lăsând la o parte tot ceea ce era vădit eronat, aceste numeroase reportaje se reduceau cam la atât: Marie Rogêt părăsise casa mamei sale din Rue Pavée-Saint-André duminică, 22 iunie 18.., pe la orele 9 dimineața. La plecare spusese unui domn, anume Jacques Et. Eustache⁹, lui și numai lui, că are de gând să petreacă ziua la o mătușă care locuia în Rue des Dromes. Rue des Dromes este o uliță scurtă și îngustă, dar foarte populată, nu departe de malul Senei și la o depărtare de vreo două mile — dacă ai tăia de-a dreptul — de pensiunea doamnei Rogêt. St. Eustache era un pretendent recunoscut la mâna Mariei și locuia la pensiune, unde lua și masa. El trebuia să meargă să-și ia logodnica pe înserat și s-o însoțească până acasă. S-a întâmplat însă că în după-amiaza aceea a plouat cu găleata. Și presupunând că dânsa va rămâne toată noaptea la mătușa ei (așa cum mai făcuse și altă

⁹Payne (n.a.).

dată), a crezut că nu e nevoie să-și țină făgăduiala. După ce se înnoptase, a auzit-o pe doamna Rogêt (care era o bătrână înfirmă de 70 de ani) spunând că se teme „că n-o s-o mai văd niciodată pe Marie”. Vorba asta însă nu nu prea a fost luată în seamă în clipa aceea.

Luni s-a constatat cum că fata nu se dusesese în Rue des Dromes, și după ce trecu ziua întreagă fără nici o veste de la ea, s-a pornit o cercetare târzie în anume locuri din oraș și din împrejurimi. Cu toate acestea, abia a patra zi de la dispariție s-a aflat ceva mai de seamă în privința ei. În ziua aceea (miercuri, 25 iunie), un oarecare *Monsieur*, Beauvais¹⁰, care, dimpreună cu un prieten, o căuta pe Marie lângă Barrière du Roule, pe malul Senei, peste drum de Rue Payee-Saint-André, fu înștiințat că tocmai atunci un cadavru fusese adus la țărm de câțiva pescari, ce l-au găsit plutind pe apa fluviului. Văzând trupul neînsuflețit, Beauvais, după ce stătu puțin la îndoială, l-a recunoscut ca fiind al vânzătoarei de parfumuri. Prietenul său îl recunoscuse și mai repede.

Fața era mânjită cu sânge închegat, din care parte se prelinsese pe gură. Nici urmă de spumă, cum se observă la cei înecați. Țesutul celular nu era decolorat. În jurul gâtului se vedeau vânătăi și urme de degete. Brațele îi erau încrucișate pe piept și înțepenite. Pumnul drept era încheștat, mâna stângă în schimb stătea pe jumătate deschisă. Jur împrejur pe încheietura stângă erau două zgârieturi adânci, făcute după cât se pare de niște sfori sau de o singură sfoară răsucită de mai multe ori. Încheietura mâinii drepte era și ea foarte zgâriată, dar numai în parte. Asemena și spinarea, în tot lungul ei, și mai cu deosebire omoplații. Ca să poată aduce cadavrul la mal, pescarii îl legaseră cu o frânghie, însă nu aceasta a fost pricina zgârie-turilor. Mușchii gâtului erau foarte umflați. Nu se vedeau tăieturi aparente, nici vânătăi de pe urma vreunor lovituri. S-a găsit și o bucată de șiret atât de strâns legat în jurul gâtului, încât nici nu se mai vedea: era cu totul îngropat în carne și fixat cu un nod care se afla tocmai sub urechea stângă. Numai atât, și ar fi fost de ajuns ca să-i pricinuiască moartea. Raportul medicului cheazășua pe deplin virtutea răposatei. Afirma că avusese de îndurat o siluire brutală. Starea cadavrului în clipa găsirii îngăduia cu ușurință recunoașterea lui de către prieteni.

Rochia îi era ruptă și în mare neorânduială. Din partea de jos a veșmintelor fusese sfâșiată o bucată lată cam de o palmă, mergând până la talie, fără a fi însă smulsă de tot: era înfășurată de trei ori în jurul mijlocului și prinsă printr-un fel de nod la spate. Fusta de dedesubt era din muselină subțire; și din ea fusese sfâșiată în întregime o bucată în lățime cam de un cot; fusese însă sfâșiată pe fir cu și cu multă grijă. A fost găsită în jurul gâtului și prinsă într-un nod solid. Deasupra fâșiei de muselină și a bucății de șiret erau legate panglicile unei pălării, care atârna în jos. Nodul cu care erau legate panglicile pălăriei arăta că nu era un nod făcut de o femeie, ci un simplu nod pescăresc.

După identificare, cadavrul n-a fost dus, ca de obicei, la morgă (această formalitate fiind de prisos), ci îngropat fără zăbavă nu departe de locul unde fusese scos la mal. Mulțumită strădaniei lui Beauvais, afacerea a fost înăbușită cu mare grijă, atât cât s-a putut; și au trecut mai multe zile înainte ca lumea să înceapă să se frământa. În cele din urmă, un săptămânal¹¹ și-a însușit subiectul. Cadavrul a fost dezgropat și s-a ordonat o nouă anchetă, dar nu s-a mai descoperit nimic nou, afară de ceea ce se știuse până atunci. Acum, însă, hainele au fost arătate mamei și prietenilor decedatei și recunoscute întru totul ca fiind acelea purtate de tânăra fată când plecase de acasă.

Între timp, frământarea creștea ceas cu ceas. Mai multe persoane au

¹⁰Crommelin (n.a.).

¹¹*The New York Mercury* (n.a.).

fost arestate și apoi puse în libertate. În primul rând fu bănuț St. Eustache; și nu izbuti din capul locului să facă o dare de seamă lămurită asupra locurilor pe unde umblase în duminica în care Marie a plecat de acasă. După aceea, însă, a prezentat domnului G. câteva alibiuri care se potriveau destul de mulțumitor cu fiecare ceas din ziua aceea. Cum timpul trecea și nu se mai descoperea nimic nou, mii de zvonuri contradictorii luau naștere, răspândindu-se pretutindeni, și ziaristii își făceau de lucru cu tot felul de *presupuneri*. Între acestea, cea care atrase mai mult atenția a fost ipoteza că Marie Rogêt s-ar mai fi aflat încă în viață, că trupul găsit în Sena ar fi fost al unei alte nenorocite. Ar fi nimerit să supun cititorilor unele paragrafe conținând ipoteza despre care e vorba. Aceste paragrafe sunt transcrise cuvânt cu cuvânt după *L'Etoile*¹², o gazetă condusă de obicei cu multă pricepere.

"Domnișoara Rogêt a părăsit locuința mamei sale într-o duminică dimineața, în ziua de 22 iunie 18.., în scopul mărturisit de a merge să vadă o mătușă sau altă rudă în Rue des Dromes. Din clipa aceea, nimeni nu pare să o mai fi zărit. Nici o urmă, nici o știre despre ea... Nu s-a arătat până acum nimeni care s-o fi zărit în ziua aceea, după ce a trecut pragul locuinței mamei sale... Dar, deși nu suntem încredințați că Marie Rogêt mai era încă printre cei vii duminică, 22 iunie, după ora 9, avem dovada că până la ora aceasta ea era încă în viață. Miercuri la amiază s-a descoperit un cadavru de femeie care plutea spre mal, la Barrière de Roule. Chiar dacă presupunem că Marie Rogêt ar fi fost aruncată în apă la trei ore după ce părăsise casa mamei sale, tot nu ar fi decât trei zile de când plecase de acasă, trei zile încheiate. Dar e o nebunie să crezi că omorul, în cazul că e un omor la mijloc, a putut fi desăvârșit destul de devreme ca să îngăduie ucigașilor să arunce cadavru în fluviu înainte de miezul nopții. Cei ce se fac vinovați de asemenea crime înspăimântătoare se împacă mai bine cu întunericul decât cu lumina... Vedem dar că, dacă trupul găsit în fluviu era al Mariei Rogêt, el n-a putut sta în apă decât două zile și jumătate sau cel mult trei. Experiența ne învață că trupurile celor înecați sau cadavrele aruncate în apă imediat după o moarte violentă au nevoie de șase până la zece zile pentru a ajunge într-o stare de descompunere destul de înaintată ca să iasă la suprafață. Chiar și atunci când se trage cu tunul într-un cadavru și acesta se ridică mai înainte de a fi stat sub apă măcar cinci, șase zile, el se duce iar la fund dacă e lăsat în voia lui. Și acum ne întrebăm: ce ar fi putut oare pricinui în cazul acesta o abatere de la cursul firesc al lucrurilor? Dacă trupul, așa ciopârțit cum era, a stat pe mal până în noaptea de marți, s-ar fi găsit pe mal vreo urmă lăsată de ucigași. E de asemenea greu de crezut că trupul ar fi putut să revină atât de repede la suprafață chiar dacă ar fi fost aruncat în apă la două zile după moarte. Și mai departe, pare cu totul improbabil ca ticăloșii care au săvârșit un asasinat, așa cum îl presupunem noi, să fi aruncat cadavru în apă fără să lege de el o greutate care să-l scufunde, când ar fi fost atât de lesne să ia această măsură de prevedere."

Autorul demonstrează mai departe că trupul neînsuflețit trebuia să fi stat în apă „nu numai trei zile, ci de cinci ori câte trei zile cel puțin”, căci era atât de descompus, încât Beauvais foarte anevoie l-a recunoscut. Afirmatia aceasta din urmă, însă s-a dovedit neîntemeiată. Dar să continuăm cu traducerea:

„Care sunt atunci faptele care-l fac pe *Monsieur* Beauvais să spună că nu se îndoiește câtuși de puțin că trupul acela era al Mariei Rogêt? Sfâșiind

¹²*The New York Brother Jonathan*, editat de H. Hastings Weld, Esq. (n.a.).

mâneca rochiei, el a declarat că a găsit unele semne care i-au dovedit că se află chiar în fața ei. Lumea a presupus îndeobște că trebuie să fi fost vorba de niște cicatrice. El a pipăit brațul și a găsit pe el fire de păr, ceea ce, după noi, e un lucru cum nu se poate închipui mai neînsemnat, și tot atât de puțin doveditor ca și găsirea brațului într-o mânecă. *Monsieur Beauvais* nu s-a întors acasă în acea noapte; dar miercuri pe la 7 seara i-a trimis vorbă doamnei Rogêt că cercetările cu privire la fiica ei își urmează cursul. Chiar dacă am merge cu îngăduința până acolo încât să socotim că doamna Rogêt n-a putut ieși din casă din pricina vârstei și a supărării sale (ceea ce ar fi cam mult), trebuia negreșit să fie cineva care să găsească de cuviință a lua parte la cercetări, de vreme ce credea că trupul era al Mariei. Dar nu s-a prezentat nimeni. Nimic nu s-a pomenit despre toate acestea și nici nu s-a zvonit prin Rue Pavée-Saint-André ceva care să fi ajuns la urechile locatarilor din aceeași clădire. Domnul St. Eustache, iubitul și viitorul soț al Mariei, care se afla în pensiune în casa mamei ei, declară că n-a aflat despre descoperirea cadavrului logodnicei sale până a doua zi de dimineață, când *Monsieur Beauvais* a venit în camera sa și i-a povestit totul. Am fost foarte uimiți că o asemenea veste a fost primită cu atâta răceală."

În felul acesta, ziarul a încercat să creeze impresia unei lipse de interes din partea rudelor victimei, de neînțeles dacă ele ar fi fost într-adevăr încredințate că trupul era al Mariei Rogêt. *L'Etoile* lasă să se înțeleagă anume că Marie ar fi lipsit din oraș, cu complicitatea prietenilor săi, dintr-o pricină care-i pune în joc virtutea, și că acei prieteni, atunci când s-a găsit în Sena un trup înecat care semăna oarecum cu al fetei, s-au folosit de prilej pentru a răspândi public știrea că a murit. Dar și de data asta *L'Etoile* se cam pripise. Era cu prisosință dovedit că acea presupusă nepăsare nici n-a existat. Bătrâna doamnă era foarte slăbită și atât de tulburată, încât n-ar fi fost în stare să ia parte la nici o slujbă sau ceremonie. Cât despre St. Eustache, departe de a fi primit vestea cu răceală, parcă își ieșise din minți de durere; se frământa atât de mult, încă *Monsieur Beauvais* îl dădu în seama unui prieten care-i era și rudă, să aibă grijă de el și să nu-l lase să fie de față la cercetări cu prilejul dezgropării. Mai mult decât atât: deși *L'Etoile* afirmă că reînhumarea cadavrului s-a făcut pe cheltuiala statului — familia respingând o propunere avantajoasă privitoare la un loc de mormânt — și nici un membru al familiei nu ar fi luat parte la înmormântare, repetă, deși, pentru a mări impresia pe care urmărește să o producă, *L'Etoile* afirmă toate acestea, s-a dovedit cu prisosință că toate sunt vorbe fără temeii. Într-un număr următor al revistei s-a încercat să se dea vina până și pe Beauvais. Redactorul spune:

„Iată că în chestiunea aceasta a intervenit o schimbare. Ni s-a spus că, odată, pe când o doamnă B. se afla la doamna Rogêt în casă, *Monsieur Beauvais*, care tocmai pleca, îi spuse că aștepta *un gendarme* și că dânsa — adică doamna B. — nu trebuia să-i spună nimic acestuia până la întoarcerea lui, ci să-l lase în seama sa. În starea actuală a lucrurilor, *Monsieur Beauvais* pare că ține zăvorât în conștiința lui întreg secretul acestei afaceri. Nu se poate face un pas fără *Monsieur Beauvais*. Orice cale ai apuca, te împiedici de el. Dintr-o pricină oarecare, a hotărât ca nimeni să nu aibă de-a face cu ancheta în afară de el; a înlăturat pe toți bărbații din familie într-un chip cu totul ciudat, după spusele lor. Se pare că s-a împotrivit propunerii de a se îngădui rudelor să vadă cadavrul."

Faptul următor a dat oarecare aparență de adevăr bănuielii aruncate asupra lui Beauvais. Cineva care, cu puțin înaintea dispariției fetei, se dusesse să-l caute, în lipsa lui, la biroul unde lucra, văzuse un trandafir

trecut prin gaura cheii și numele de *Marie* scris pe o tăbliță pusă acolo la îndemână.

Impresia generală, atât cât am putut să spicuim din ziare, era că Marie ar fi fost victima unei bande de aventurieri care au târât-o până la fluviu, au maltrat-o și au ucis-o. Cu toate acestea, *Le Commercial*¹³, ziar cu multă greutate, a combătut cu îndârjire această părere a publicului. Citez un pasaj sau două din coloanele sale:

„Suntem încredințați că, până în clipa de față, cercetările au luat o cale greșită, cel puțin atâta vreme cât au fost îndreptate spre Barrière du Roule. Nu este cu puțină ca femeia aceasta tânără, pe care mii de oameni o cunoșteau atât de bine, să fi trecut pe trei străzi fără s-o vadă nimeni și oricine ar fi văzut-o ar fi ținut-o minte, fiindcă trezea interesul tuturor celor ce o cunoșteau. A ieșit din casa tocmai la vremea când străzile erau pline de lume... E cu neputință să se fi dus la Barrière du Roule, sau în Rue des Dromes, fără să fi fost recunoscută de o duzină de oameni; totuși, nimeni n-a venit să spună că ar fi zărit-o după ce a trecut pragul casei mamei sale și nu există nici o dovadă că a plecat, într-adevăr, în afară de mărturia privitoare la *intenția ei vădită* de a ieși. Rochia i-a fost sfâșiată în bucăți cu care au înfășurat-o și au legat-o; și în felul acesta, trupul a putut fi purtat ca un balot. Dacă omorul ar fi fost săvârșit la Barrière du Roule, nu ar fi fost nevoie de o asemenea măsură. Faptul că trupul neînsuflețit a fost găsit plutind în apropiere de barieră nu e o dovadă în privința locului unde a fost aruncat în apă... O fâșie lungă de două picioare și lată de un picior din fusta sărmanei fete a fost ruptă și legată sub bărbie și în jurul gâtului ei pesemne pentru a o împiedica să țipe. Aceasta nu poate fi decât fapta unor derbedei care nu aveau nici batistă în buzunar.”

Cu o zi două înainte ca prefectul să vină la noi, poliția căpătase totuși o informație importantă, care părea că spulberă cel puțin partea cea mai însemnată a argumentării din *Le Commercial*. Doi băieței, copiii unei doamne, anume Deluc, pe când hoinăreau prin pădurea de lângă Barrière du Roule, au pătruns din întâmplare într-un tufiș des, în care să găseau trei-patru pietroaie mari, alcătuiind un fel de scaun cu spătar și taburet. Pe piatra de sus era o fustă albă, pe cea de a doua, o eșarfă de mătase. S-au mai găsit acolo o umbrelă, o pereche de mănuși și o batistă. Pe batistă era scris numele „Marie Rogêt”. S-au descoperit zdrențe din rochie agățate de măcăcinii dimprejur. Pământul era bătătorit, tufișurile rupte: nu putea fi nici o îndoială că avusese loc o luptă. S-a observat că împrejmuirea dintre boschet și râu fusese doborâtă și pe pământ se vedeau urmele unei poveri foarte grele care fusese târâtă pe acolo.

O gazetă săptămânaltă, *Le Soleil*¹⁴, a făcut următoarele comentarii asupra descoperirii, comentarii care nu erau decât ecoul părerii întregii prese pariziene:

„E vădit că lucrurile au stat acolo vreme de trei-patru săptămâni; erau cu totul mucegăite și lipite unele de altele din pricina ploii. În jurul lor crescuse iarba și acoperise o parte din ele. Mătasea umbrelei era trainică; dar pe dinăuntru firele se tăiaseră. La capătul de sus, unde fusese îndoită și răsucită, era putredă și plină de mucegai și, când au încercat să o deschidă, s-a sfâșiat... Bucățile din rochie, agățate în spini, erau cam de trei palme lățime și de șase palme lungime. Una era tivul rochiei, care fusese cârpit, cealaltă nu era de lângă tiv, ci o parte din fustă. Arătau ca

¹³ *New York Journal of Commerce* (n.a.).

¹⁴* *Philadelphia Saturday Evening Post*, editat Peterson, Esq. (n.a.).
de C. I.

niște fâșii rupte și stăteau agățate de tufișul de mă răcini cam la un picior deasupra pământului... Așadar, nu încap e nici o îndoială că a fost descoperit locul acestei fioroase crime."

Îndată după descoperire, s-a înfățișat un martor nou. Doamna Deluc spuse că ține un han la marginea drumului, nu departe de malul fluviului, chiar peste drum de Barrière du Roule. Împrejurimile sunt cu totul neumblate. Duminica este locul de întâlnire obișnuit al haimanalelor orașului, care trec fluviul cu barca. În duminica aceea, pe la ceasurile 3 după amiază, o tânără fată a sosit la han, însoțită de un tânăr oacheș. Amândoi au rămas acolo câțeva vreme. La plecare, au luat-o pe drumul care ducea în pădurea deasă din apropiere. Atenția doamnei Deluc a fost atrasă de rochia pe care o purta fata, fiindcă semăna cu a unei răposate rubedenii de-a ei. S-a uitat mai cu deosebire la eșarfă. Îndată după plecarea acelei perechi, s-a pomenit cu o ceată de dalcauci care au făcut tăra boi, au mâncat și au băut pe veresie, au luat-o pe același drum cu tânărul cu fata, s-au întors la han pe înserat și au trecut Sena ca și cum ar fi fost foarte grăbiți.

În aceeași seară, puțin după lăsarea întunericului, doamna Deluc și cu fiul ei mîi mare au auzit țipete de femeie în apropierea hanului. Țipetele erau cumplite, dar n-au ținut mult. Doamna Deluc a recunoscut nu numai eșarfa care fusese găsită în boschet, dar și rochia ce fusese descoperită o dată cu cadavrul. Un conducător de omnibus, anume Valence¹⁵, a declarat că el a văzut-o pe Marie Rogêt în acea duminică trecând Sena cu vaporeșul, însoțită de un tânăr oacheș. El, Valence, o cunoștea pe Marie și nu se putea înșela când era vorba de ea. Lucrurile aflate în boschet au fost întru totul recunoscute de rudele Mariei.

Articolele cu ancheta și mărturiile adunate astfel de mine din ziare, la îndemnul lui Dupin, mai conțineau încă un fapt, dar un fapt care părea să fie de o mare însemnătate. Se pare că îndată după descoperirea hainelor descrise mai sus, trupul neînsuflețit al lui St. Eustache, logodnicul Mariei, a fost găsit în apropierea locului unde totul făcea acum să se creadă că s-ar fi petrecut crima. O fiolă goală, purtând eticheta „Laudanum”¹⁶, a fost găsită lângă el. Răsuflarea lui arăta că e vorba de otravă. A murit fără să spună un cuvânt. Asupra-i s-a găsit o scrisoare, povestind pe scurt dragostea lui pentru Marie și intenția de a-și lua viața.

— Cred că nu mai e nevoie să-ți spun, zise Dupin după ce sfârși de cercetat extrasele făcute de mine, că acest caz e cu mult mai încălzit decât cel din Rue Morgue, de care se deosebește printr-o latură foarte importantă. Deși înspăimântătoare, crima aceasta e un exemplu de crimă *obișnuită*. Nu este nimic deosebit, nici *outré* în ea. Îți dai seama că, din pricina aceasta, misterul părea ușor de pătruns, când tocmai din această pricină dezlegarea lui ar fi trebuit să pară foarte grea. De aceea, la început, nu s-a crezut necesar să se ofere o recompensă. Corpul lui G. s-au simțit în măsură să lămurească fără întârziere de ce și *cum ar fi putut fi* comisă o asemenea grozăvie. Ei puteau să-și închipuie cu puterea imaginației lor modul sau chiar modurile în care fusese săvârșită crima și-i puteau găsi un mobil sau mai multe. Și fiindcă nu era cu neputință ca vre-unul dintre aceste numeroase moduri și mobiluri să fi fost cel adevărat, au și hotărât că *trebuie* negreșit să fie unul dintre ele. Dar ușurința cu care au ajuns la aceste felurite presupuneri, cum și ceea ce era verosimil în fiecare dintre ele, ar fi trebuit mai degrabă să fie luat ca un indiciu că, departe de a fi lesnicioasă, dezlegarea avea să întâmpine mari piedici. De aceea

¹⁵Adam (n.a.).

¹⁶Ținctură de opiu în care se incorporează și alte ingrediente; folosită ca medicament.

am observat că rațiunea în goana ei după adevăr își face drum înălțându-se deasupra rânduielilor obișnuite, și întrebarea nimerită în asemenea împrejurări nu e atât: „Ce s-a întâmplat?” cât: „Ce anume s-a întâmplat care nu se întâmplase mai înainte?” În cercetările făcute în casa doamnei L'Espanaye agenții lui G. fuseseră puși în încurcătură și descurajați de *ciudățenia* aceea, care pentru o minte bine întocmită ar fi însemnat sortii cei mai siguri de izbândă, pe când aceeași minte ar fi putut să fie cuprinsă de deznădejde în fața faptelor atât de obișnuite ce-ți sar în ochi în cazul fetei de la parfumerie, și care funcționarilor Prefecturii de poliție nu le prevesteau nimic altceva decât un succes ieftin.

În cazul doamnei L'Espanaye și al fiicei sale, chiar de la primele noastre cercetări, n-a încăput nici un fel de îndoială că s-a comis o crimă. Ideea de sinucidere a fost înlăturată încă din capul locului. Tot astfel, și în întâmplarea de față, ne aflăm de la început în afara oricărei bănuieli de sinucidere. Trupul găsit la Barrière du Roule a fost descoperit în asemenea împrejurări, încât nici o nedumerire nu mai poate dăinui asupra acestui punct însemnat. S-a lăsat însă a se înțelege că trupul găsit nu ar fi al Mariei Rogêt, al cărei asasin sau asasini de-abia urmează a fi descoperiți, de vreme ce s-a oferit o recompensă pentru descoperirea lor și în privința cărora pusesem și noi la cale o învoială cu prefectul.

Amândoi îl cunoaștem bine pe acest domn. Nu trebuie să ne încredem prea mult în el. Fie că am porni cercetările de la cadavrul găsit și, urmărind pe asasin, am descoperi că trupul nu este al Mariei, ci al altcuiva, fie că, pornind de la ideea că Marie e în viață, am sfârși prin a o regăsi — și am regăsi-o teafără și nevătămată — în amândouă cazurile am munci degeaba; asta fiindcă avem de-a face cu domnul prefect. Așadar, măcar în propriul nostru interes, dacă nu în interesul justiției, e neapărată nevoie ca primul pas făcut de noi să fie stabilirea identității cadavrului ca fiind al dispărutei Marie Rogêt.

Argumentele din *L'Etoile* au avut mare trecere la public, și dovada cea mai bună că ziarul e încredințat de importanța lor stă în felul cum își începe unul dintre articolele sale asupra acestui subiect: "Câteva ziare de dimineață, glăsuiește el, vorbesc de articolul de o însemnătate hotărâtoare apărut luni în *L'Etoile*". Mie mi se pare că acest articol nu dovedește mai nimic, în afară de zelul autorului. Să nu uităm că de obicei scopul gazetelor noastre este mai degrabă de a face senzație, de a aduce ceva nou, decât de a căuta adevărul. Scopul acesta din urmă e urmărit numai dacă se potrivește cu cel dintâi. Publicul nu dă crezare gazetei care își însușește doar părerea comună (oricât de întemeiată ar fi această părere). În ochii celor mulți nu pare profund decât acela care le înfățișează lucruri în *contradicție acută* cu părerea tuturor. În logică, nu mai puțin decât în literatură, *epigrama* e pretutindeni și în orice clipă la mare preț. În amândouă cazurile, meritul ei este cât se poate de mediocr.

Vreau să spun că ideea conform căreia Marie Rogêt ar mai fi în viață s-a impus ziarului *L'Etoile* mai degrabă prin caracterul ei de melodramă și totodată de epigramă, decât prin ceea ce ar fi adevărat în această presupunere. În același timp îi asigură și o primire favorabilă din partea publicului. Să cercetăm argumentele principale din acest ziar, străduindu-ne chiar de la început într-un adevăr.

În primul rând, autorul are grijă să ne arate că, din pricina răstimpului prea scurt între dispariția Mariei și descoperirea cadavrului plutitor, acel cadavru nu poate să fie al Mariei. Din capul locului, faptul de a micșora cât mai mult cu putință intervalul acesta, devine scopul celui ce argumentează. Urmărindu-și în mod nesăbuit scopul său, el lunecă de la început în simple presupuneri. „E o nebunie să crezi, zice el, că omorul, în cazul că e un omor la mijloc, a putut fi săvârșit destul de devreme ca să îngăduie ucigașilor să arunce cadavrul în fluviu înainte de miezul nopții. Ne

întrebăm îndată, și în chip foarte firesc, de *ce*? De ce oare ar fi o nebunie să presupunem că omorul a fost săvârșit *cinci minute* după ce fata a părăsit casa mamei sale? De ce oare ar fi o nebunie să presupunem că omorul a fost săvârșit la orice oră în timpul zilei? S-au mai întâmplat crime la orice ore. Dar dacă asasinatul a fost comis duminică, într-un moment oarecare între ceasurile nouă dimineața și douăsprezece fără un sfert noaptea, tot ar fi fost timp destul să fie aruncat cadavrul în apă înainte de miezul nopții. Așadar, afirmația lui susține anume aceasta: că omorul nu a fost nici într-un caz săvârșit duminică.

Dacă îngăduim ziarului *L'Etoile* să susțină așa ceva, îi putem da voie să spună tot ce vrea. S-ar putea presupune că paragraful începând cu: „E o nebunie să crezi că omorul...” etc, etc, deși apare astfel tipărit în *L'Etoile*, a existat în mintea autorului în felul următor: „E o nebunie să crezi că omorul, în cazul că e un omor la mijloc, a putut fi săvârșit destul de devreme ca să îngăduie ucigașilor să arunce cadavrul în fluviu înainte de miezul nopții”. E o nebunie, zic eu, să cred toate acestea și să presupun totodată (cum sunt chiar gata să presupun) că trupul neînsuflețit *n-a fost* aruncat în apă până *după* miezul nopții, părere destul de lipsită de temeii în sine, dar care nu e chiar atât de absurdă cum e cea apărută în gazetă.

Dacă n-aș avea alt scop decât să *combat* pasajul acesta din articolul publicat în *L'Etoile*, urmă Dupin, aș putea să mă las păgubaș. Dar noi nu avem de-a face numai cu ziarul *L'Etoile*, ci cu adevărul. Fraza de care e vorba, așa cum e redactată, n-are decât un singur înțeles, și acest înțeles l-am statornicit destul de bine; este însă de mare însemnătate pentru noi să pătrundem dincolo de simplele cuvinte, ca să căutăm o idee pe care aceste cuvinte încercau în chip vădit s-o exprime și nu izbuteau. Intenția ziaristului era să spună că, la orice oră din ziua sau din noaptea de duminică s-ar fi săvârșit crima, nu era probabil ca ucigașii să fi riscat să ducă trupul până la Sena înainte de miezul nopții. Și aici se află, de fapt, presupunerea care mă nemulțumește. Și anume, se afirmă că omorul ar fi fost săvârșit într-un asemenea loc și în astfel de împrejurări, încât cadavrul trebuia numaidecât cărat până la fluviu. Dar crima a putut fi săvârșită pe malul fluviului, sau chiar pe fluviu, și astfel aruncarea cadavrului în apă s-ar fi putut petrece la orice oră din zi sau din noapte, ca fiind lucrul cel mai indicat și care trebuia îndeplinit fără nici o întârziere. Înțelegi că nu sugerez aici nimic din ceea ce ar părea probabil sau ar coincide cu propria mea părere. Deocamdată, spusele mele nu se referă la datele întâmplării. Nu urmăresc altceva decât să le fac să iei seama la tonul general al *părerii sugerate de l'Etoile* și să-ți atrag atenția asupra *părtinirii*, care e de la început vădită.

După ce a stabilit așadar o limită care se împacă bine cu ideile lui preconcepte, după ce a presupus că dacă trupul neînsuflețit al Mariei n-ar fi putut să stea în apă decât un răstimp foarte scurt, ziarul spune mai departe:

„Experiența ne învață că trupurile celor înecați sau cadavrele aruncate în apă imediat după o moarte violentă au nevoie de șase până la zece zile pentru a ajunge într-o stare de descompunere destul de înaintată ca să iasă la suprafață. Chiar și atunci când se trage cu tunul într-un cadavru și acesta se ridică mai înainte de a fi stat sub apă măcar cinci, șase zile, el se duce iar la fund dacă e lăsat în voia lui.”

Afirmațiile lui au fost primite ca un lucru de la sine înțeles de toate gazetele pariziene, afară doar de *Le Moniteur*¹⁷. Ziarul acesta încearcă să combată acea parte, a articolului în care e vorba de cadavrele înecate,

¹⁷*The New York Commercial Advertiser*, editat de Col. Stone (n.a.).

citind vreo cinci, șase cazuri când trupurile unor persoane despre care se știa că s-au înecat au fost găsite plutind după un răstimp mai scurt decât acela asupra căruia stăruia *L'Etoile*. Dar încercarea aceasta din *Le Moniteur* de a respinge afirmația generală din *L'Etoile* prin citarea unor cazuri particulare care dezminț acea afirmație este ceva cu totul împotriva regulilor logicii. Chiar dacă ar fi fost cu putință să aducă nu cinci, ci chiar cincizeci de exemple de cadavre care au fost găsite plutind după două-trei zile, aceste cincizeci de exemple tot n-ar fi putut fi privite decât ca excepții la regula din ziarul *L'Etoile*, atâta vreme cât regula însăși n-a fost combătută. O dată ce s-a recunoscut regula (și *Le Moniteur* nu o tăgăduiește, insistând doar asupra excepțiilor), argumentele din *L'Etoile* rămân în picioare, deoarece ele nu tind să demonstreze decât *probabilitatea* că trupul înecat nu s-a putut ridica la suprafață în mai puțin, de trei zile. Această probabilitate va veni în sprijinul teoriei ziarului *L'Etoile* până când exemplele atât de puerile date de *Le Moniteur* vor fi în număr îndestulător pentru a stabili o regulă contrară celei dintâi.

Vei vedea îndată că orice argumentație asupra acestui capitol trebuie îndreptată împotriva regulii înseși; și în scopul acesta trebuie să analizăm baza rațională a regulii. Îndeobște, trupul omenesc nu e nici mult mai ușor, nici mult mai greu decât apa Senei, adică greutatea sa specifică în stare firească este egală cu volumul de apă pe care îl dislocă. Trupurile persoanelor grase, puhave, cu oase mici — bunăoară trupurile de femeie — sunt mai ușoare decât cele costelive și ciolănoase, adică ale bărbaților. Greutatea specifică a apei unui fluviu e influențată într-o oarecare măsură de acțiunea fluxului marin. Dar lăsând deoparte fluxul, se poate spune că prea puține trupuri omenești se vor duce *singure* la fund, fie și în apă dulce. Oricare dintre, ele, căzând în apă, e în stare să plutească dacă se stabilește un echilibru între greutatea specifică a apei și a sa proprie, cu alte cuvinte, dacă fiind scufundat își menține o foarte mică parte din el deasupra apei. Cea mai bună poziție pentru cineva care nu știe să înoate este poziția verticală a celui ce umblă pe uscat: capul să fie dat pe spate și cufundat în apă; numai gura și nările rămân deasupra; ei. În asemenea împrejurări ne-am da seama că plutim fără greutate și fără eforturi. Cu toate acestea, este evident că greutatea trupului și volumul de apă dezlocuit sunt în echilibru nestabil și că o nimica toată poate face ca unul să-l întreacă pe celălalt. De pildă, un braț scos din apă, și, prin urmare, lipsit de sprijinul său, devine o greutate suplimentară, suficientă pentru a scufunda capul cu totul sub apă, pe când ajutorul întâmplător al unei scândurele fie cât de mică, ne-ar îngădui să înălțăm capul ca să putem privi în jurul nostru. Dar prin eforturile sale, un om care nu știe să înoate își aruncă întruna brațele în sus, în timp ce se străduiește să-și țină capul în obișnuita lui poziție verticală. Urmarea e că nasul și gura i se umplu de lichid și că, tot străduindu-se să respire sub apă, aceasta îi pătrunde în plămâni. Stomacul primește și el o bună parte, și trupul întreg își sporește greutatea cu diferența dintre aerul care umplea la început aceste cavități și lichidul care le umple acum. De cele mai multe ori diferența aceasta e îndestulătoare ca trupul să se scufunde. Dar nu e de ajuns în cazul unor persoane cu oase mici și cu o cantitate, anormală de materii gelatinoase sau grăsimi. Astfel de persoane plutesc și după ce s-au înecat. Cadavrul care presupunem că se află la fundul apei rămâne acolo până când greutatea sa specifică devine prin vreun mijloc oarecare mai mică decât volumul apei pe care-l dislocă. Aceasta, are loc fie prin descompunere, fie într-alt fel. Descompunerea are ca urmare o degajare de gaze, care destind țesuturile celulare și toate cavitățile și dau cadavrului înfățișarea aceea *puhavă*, așa de respingătoare. Când destinderea aceasta a țesuturilor e atât de înaintată încât volumul cadavrului a crescut în chip vădit, fără ca să-i corespundă o creștere a *masei* sau ponderei, greutatea sa specifică

devine mai mică decât aceea a apei dezlocuite, și el se arată numaidecât la suprafață. Nenumărate împrejurări pot însă influența descompunerea, nenumărați factori pot s-o grăbească sau s-o întârzie. De pildă, frigul sau căldura anotimpului, depozitele minerale sau puritatea apei, adâncimea ei mai mică ori mai mare, faptul că este curgătoare sau stătătoare, starea corpului, dacă era cumva infectat de o boală sau teafăr înainte de moarte. Astfel, e lucru vădit că nu putem stabili cât de cât cu precizie răstimpul după care un cadavru se va ridica la suprafață în urma descompunerii sale. Într-unele împrejurări, acest rezultat se va produce într-o oră; într-altele nu va avea loc niciodată. Sunt unele combinații chimice prin care sistemul animal poate fi ferit *pe veci* de putrezire; așa, de bildă, biclorura de mercur. Pe lângă descompunere, însă, se pot naște în stomac — și se nasc de obicei — din fermentarea acetică a materiilor vegetale (și se mai nasc din diverse pricini și în alte cavități) gaze în cantitate suficientă pentru a provoca o dilatare care să ridice corpul la suprafață. Efectul produs de bubuitul tunului e acela al unei simple vibrații. Aceasta poate fie să degajeze cadavrul din mîlul moale sau mocirla în care zace, îngăduindu-i astfel să se ridice, atunci când alți agenți pregătiseră totul pentru aceasta, sau poate birui aderența unor părți putrezite din țesutul celular, îngăduind cavităților să se dilate sub influența gazelor.

Având astfel în fața noastră datele fundamentale cu privire la această problemă, putem ușor verifica afirmațiile din *L'Etoile*. „Experiența ne învață, spune ziarul, că trupurile celor înecați sau cadavrele aruncate în apă imediat după o moarte violentă au nevoie de șase până la zece zile pentru a ajunge într-o stare de descompunere destul de înaintată ca să iasă la suprafață. Chiar și atunci când se trage cu tunul într-un cadavru și acesta se ridică mai înainte de a fi stat sub apă măcar cinci, șase zile, el se duce iar la fund dacă e lăsat în voia lui.”

Întreg paragraful acesta ne apare acum ca o înlănțuire de contradicții și de lucruri fără șir. *Nu* orice experiență ne învață că trupurile celor înecați *au nevoie* de șase până la zece zile pentru a ajunge într-o stare de descompunere destul de înaintată ca să iasă la suprafață. Și știința și experiența ne arată că perioada ridicării lor este și trebuie să fie nehotărâtă. Mai mult încă, dacă un cadavru s-a înălțat la suprafață după ce s-a tras cu tunul, în caz că descompunerea e îndeajuns de înaintată ca să îngăduie degajarea gazelor produse, el nu se va mai scufunda „dacă e lăsat în voia lui”. Aș vrea însă să-ți atrag luarea-aminte asupra deosebirii între „trupurile celor înecați” și „cadavrele aruncate în apă după o moarte violentă”. Cu toate că autorul recunoaște că există o deosebire, el le pune pe toate în aceeași categorie. Ți-am arătat cum ajunge trupul unui înecat să aibă o greutate specifică mai mare decât volumul de apă corespunzător și că el nu s-ar îneca deloc dacă nu s-ar zbuciuma, ridicând brațele deasupra apei, și n-ar face eforturi să respire sub apă, eforturi prin care apa ia locul aerului în plămâni. Dar zbuciumul și eforturile acestea nu se produc la un cadavru „aruncat în apă imediat după o moarte violentă”. Astfel că, în cazul acesta din urmă, *trupul, de obicei, nu se mai scufundă*, fapt despre care se vede bine că *L'Etoile* habar n-are. Când descompunerea a ajuns într-o stare foarte înaintată, când carnea s-a luat aproape în întregime de pe oase, firește că abia atunci, și *nu mai devreme*, vedem cadavrul dispărând.

Și ce să mai credem acum despre argumentul că trupul găsit n-ar putea fi al Mariei Rogêt, fiindcă trupul acela a fost găsit plutind după ce trecuseră abia trei zile? Dacă s-ar fi înecat, s-ar fi putut să nu se scufunde de loc, fiind vorba de o femeie, sau dacă s-a scufundat, s-ar fi putut să reapară în douăzeci și patru de ore, sau mai puțin decât atât. Nimeni nu crede însă că s-ar fi înecat, și deoarece murise înainte de a fi aruncată în apă, trupul ei putea fi găsit plutind oriunde.

Dar, zice *L'Etoile*, „dacă trupul, așa mutilat cum era, a stat pe mal până în noaptea de marți, s-ar fi găsit pe mal vreo urmă lăsată de ucigași”. Aici e nevoie pătrunzi dintru început în gândul autorului. El caută să preîntâmpine ceea ce i se pare că ar putea fi o obiecție la teoria lui, anume că trupul, rămânând pe mal două zile, ar fi suferit o descompunere grabnică, *mai grabnică* decât dacă ar fi fost scufundat în apă. Presupune că, dacă așa s-au petrecut lucrurile, corpul ar fi putut apărea la suprafață încă de miercuri și-și închipuie că n-ar fi putut să apară decât în condițiile acestea. Se grăbește deci să arate că *n-a putut* să rămână pe mal, fiindcă atunci „s-ar fi găsit pe mal vreo urmă lăsată de ucigași”. Cred că această logică te face să zâmbești. Nu înțelegi de ce simplul *răstimp* cât a stat pe mal cadavrul ar putea face să se înmulțească *urmele asasinilor*. Nici eu!

„Și mai departe, continuă ziarul, pare cu totul improbabil ca ticăloșii care au săvârșit un asasinat, aș acum îl presupunem noi, să fi aruncat cadavrul în apă fără să lege de el o greutate care să-l scufunde, când ar fi fost atât de lesne să ia această măsură de prevedere.” Bagă de seamă aici ce confuzie caraghioasă de idei! Nimeni, nici chiar *L'Etoile* nu contestă crima comisă asupra *cadavrului găsit*. Urmele de violență sunt prea vădite. Scopul autorului nostru însă este să dovedească doar atât: că trupul nu e al Mariei. Nu vrea să demonstreze decât că *Marie* n-a fost asasinată, și nicidecum că acel cadavru n-ar fi al unei persoane asasinate. Cu toate acestea, observația lui demonstrează numai ultimul punct. Cadavrul acesta nu avea nici o greutate legată de el. Niște asasini, dacă l-ar fi aruncat, nu se putea să nu-i lege o greutate. Prin urmare n-a fost aruncat de asasini. Acesta e singurul lucru dovedit. Chestiunea identității nici măcar n-a fost atinsă, și *L'Etoile* își dă acum toată osteneala să contrazică ceea ce a afirmat un minut mai devreme: „Suntem încredințați, spune ziarul, că trupul găsit era al unei femei asasinate”.

Nu e singurul caz, fie și numai în acest fragment al articolului său, când cugetătorul nostru face, fără să-și dea seama, raționamente împotriva lui însuși. Scopul lui vădit, precum am spus, este de a micșora pe cât e cu putință intervalul între dispariția Mariei și descoperirea cadavrului. Cu toate acestea, îl vedem insistând asupra faptului că nimeni n-a mai văzut fata din clipa când a părăsit casa mamei sale. "Nu suntem încredințați, zice el, că Marie Rogêt mai era încă printre cei vii duminică, 22 iunie, după ora 9." Deoarece argumentarea sa este vădit părtinitoare, ar fi trebuit, cel puțin, să lase la o parte latura aceasta a problemei; fiindcă dacă s-ar fi găsit cineva care s-o fi văzut pe Marie, fie luni, fie marți, intervalul de care e vorba s-ar fi micșorat cu mult și, chiar prin raționamentul său, s-ar fi redus cu mult probabilitatea ca trupul găsit să fi fost al *grisettei*. Totuși, are haz stăruința ziarului *L'Etoile* în privința aceasta, având credința neșărmutată că întreaga sa argumentare capătă mai multă greutate.

Recitește acum și partea aceea a articolului privitoare la identificarea cadavrului făcută de Beauvais. În privința părului de pe brațe, *L'Etoile* dovedește o vădită lipsă de înțelegere. *Monsieur* Beauvais, nefiind un idiot, n-a putut în nici un caz să stăruie, la identificarea cadavrului, numai asupra *părului de pe brațe*. Nu există braț fără păr. Majoritatea expresiilor din *L'Etoile* nu sunt decât o răstălmăcire a spuselor martorului. El trebuie să fi vorbit de ceva cu totul *deosebit* în privința părului acestuia. Acest ceva trebuie să fi fost: fie culoarea, fie profunzimea, lungimea sau așezarea lui.

„Avea picior mic”, spune ziarul, picioare mici sunt însă cu miile. Nici jartiera nu e o dovadă, și nici pantoful, fiindcă pantofi și jartiere se vând cu toptanul. Același lucru se poate spune și despre florile de la pălărie. Un lucru asupra căruia stăruia foarte mult *Monsieur* Beauvais este că agrafa jartierei găsite fusese trasă înapoi, pentru ca să strâmteze jartiera. Lucrul

acesta nu dovedește nimic, deoarece multor femei le pare mai firesc să-și ia o pereche de jartiere ca să le potrivească acasă după grosimea piciorului decât să le încerce în magazinul unde le cumpără." Aici nu-ți vine a crede că autorul vorbește serios. Când *Monsieur Beauvais*, căutând trupul Mariei, dă peste un cadavru aducând întru totul la chip și statură cu fata dispărută, autorul ar fi putut să fie încredințat (fără a fi deloc vorba de îmbrăcăminte) că cercetările sale au fost încununate de succes. De vreme ce, pe lângă întreaga ei înfățișare și statură va mai fi găsit — pe braț — păr de un anumit fel, care-i era cunoscut de pe când Marie se afla în viață, părerea lui capătă, cu drept de cuvânt, mai multă greutate, și anume certitudinea a sporit în raport cu ciudățenia și particularitatea părului. Dacă Marie avea piciorul mic și cadavru de asemenea, probabilitățile ca acel cadavru să fie al Mariei cresc nu numai într-o proporție aritmetică, ci într-una geometrică. Mai pune pe lângă asta și pantofii la fel cu cei ce se știa că îi purta în ziua dispariției, și oricât s-ar vinde pantofi de aceștia cu „toptanul”, ai să vezi că probabilitățile sporesc până la a atinge certitudinea. Chiar ceea ce nu e în sine o dovadă de identitate ajunge, fiind, sprijinită de celelalte, mărturia cea mai sigură. Mai pune apoi și florile de la pălărie la fel cu cele purtate de fata dispărută, și nu mai avem nevoie de nimic. O *singură* floare, și nu ne mai trebuie nimic. Dar dacă sunt două, trei sau mai multe? Fiecare unitate succesivă este o mărturie multiplă, nu e o dovadă *adunată* cu altă dovadă, ci *înmulțită* de sute de mii de ori. Și dacă mai descoperim asupra moartei și o pereche de jartiere așa cum purta Marie când era în viață... dar e aproape o nerozie să continui. S-a descoperit însă că jartierele acestea erau strâmtate cu ajutorul unei agrafe, tocmai așa cum și le strâmtase Marie pe ale sale cu puțin înainte de a pleca de acasă. Ar trebui să fii nebun sau de rea-credință să te mai îndoiești. Ceea ce spune *L'Etoile* cu privire la strâmtarea jartierelor, și anume că ar fi ceva neobișnuit, nu dovedește nimic alt decât că se încăpățânează în greșeala sa. Materialul elastic din care e făcută jartiera cu agrafă este el însuși o dovadă de strâmtarea aceasta e ceva neobișnuit. Un lucru care e în așa fel făcut că se potrivește de la sine nu are nevoie decât arareori să fie ajustat. Trebuie să se fi întâmplat un adevărat accident pentru ca să fi fost nevoie ca jartierele acestea ale Mariei să fie strâmtate, și ar fi fost de ajuns ca Marie să fie recunoscută. Dar esențialul nu este că au fost găsite asupra cadavrului jartierele fetei dispărute ori să au fost găsiți pantofii, sau pălăria, sau florile de la pălărie, sau piciorul la fel, cu al ei, sau vreun semn deosebit pe braț, sau statura și întreaga ei înfățișare, ci faptul că găsim pe cadavru nu numai fiecă obiect în parte, ci toate la un loc. În asemenea împrejurări, dacă s-ar putea dovedi că autorul articolului din *L'Etoile* a avut *într-adevăr* vreo îndoială, nu ar fi nevoie de o comisie *de lunatica inquirendo*¹⁸. A crezut că e nimerit să se ia după palavrele avocaților, care în cea mai mare parte, se mulțumesc să se facă ecoul principiilor abstracte, dogmatice ale curților criminaliste. Țin să-ți atrag atenția că multe din dovezi pe care o curte le respinge alcătuiesc cea mai bună dovadă cu putință pentru o minte sănătoasă. Căci curtea, călăuzindu-se după principiile generale privitoare la dovezi, principii recunoscute și *legiferate*, este departe de a se lăsa influențată de cazurile mai deosebite. Și încrederea aceasta îndărătnică în principii, îmbinată cu un dispreț rigid pentru excepțiile care le dezmint, e un mod sigur de a atinge, într-un lung răstimp, *maximum* de adevăr — maximum de adevăr pe care-l putem cuprinde. Așadar, îndeobște, procedeul acesta e logic, dar nu e mai puțin adevărat că duce la greșeli cumplite în anumite cazuri¹⁹.

¹⁸Pentru cercetarea unui nebun. Este vorba de o comisie medicală care constată starea mintală a cuiva.

¹⁹O teorie întemeiată pe însușirile unui obiect nu poate avea amploarea

Cât despre insinuările cu privire la Beauvais, le-ai putea spulbera dintr-o suflare. Ți-ai dat seama din capul locului de caracterul acestui om cumsecade. Îi place să se *afle-n treabă* și e foarte romanțios și nu prea isteț. Oricine are o fire ca a lui se poartă în așa fel când trece printr-o mare frământare sufletească, încât dă de bănuirilor celor prea subtili sau răuvoitori. După cum reiese din notele duminicale, *Monsieur Beauvais* a avut câteva întrevederi personale cu autorul articolului din *L'Etoile* și l-a jignit exprimând, în pofida teoriei lui, părerea că trupul găsit era fără doar și poate al Mariei. „El o ține morțiș, spune ziarul, că trupul acela neînsuflețit ar fi al Mariei, dar nu poate da nici un alt amănunt în afară de cele ce au fost comentate de noi pentru a face și pe alții să împărtășească aceeași credință.” Fără a mai vorbi de faptul că nu era cu putință să aducă dovezi mai puternice „pentru a face și pe alții să împărtășească aceeași credință”, ne putem da seama că poate să existe un om care și-a format o convingere într-un caz anumit, dar care nu e în stare să înfățișeze nici un singur argument pentru a convinge și pe alții. Nimic mai vag decât impresiile privitoare la identitatea unui individ. Fiecare om își recunoaște vecinul, totuși sunt puține cazurile în care cineva e în măsură să *explice cum* de l-a recunoscut. Reporterul de la *L'Etoile* nu are de ce să fie jignit de convingerea nemotivată a domnului Beauvais.

Împrejurările suspecte care-l înconjoară se potrivesc mult mai bine cu ipoteza mea că ar fi un romantic căruia îi place să se *afle în treabă*, decât cu insinuarea gazetarului că ar fi vinovat. O dată ce ne-am însușit această interpretare mai omenoasă, nu vom mai întâmpina nici o dificultate pentru a înțelege ce căuta trandafirul în gaura cheii, cuvântul „Marie” scris pe tăbliță, faptul că i-a îndepărtat pe toți bărbații care se înrudeau cu ea și acela că nu se împacă de fel cu gândul de a le îngădui să-i vadă trupul; vom înțelege înștiințarea dată doamnei B. să nu stea de vorbă cu jandarmul până la întoarcerea sa (a lui Beauvais) și, în sfârșit, hotărârea fățișă ca nimeni în afară de el să nu se amestece în cercetări. Mi se pare un lucru neîndoiios că Beauvais era un adorator al Mariei; că ea „cochetase” cu el, iar lui i-ar fi plăcut să știe că se bucura de toate favorurile și de încrederea ei. Nu mai am nimic de zis în privința aceasta; și, de vreme ce afirmațiile lui *L'Etoile* privitoare la acea nepăsare a mamei și a celorlalte rude, nepăsare care nu se potrivea cu presupunerea lor că trupul neînsuflețit ar fi al vânzătoarei de la parfumerie, de vreme ce toate acestea sunt într-un tot dezmintite de evidența însăși, vom trece mai departe ca și cum chestiunea *identității* ar fi fost lămurită, spre deplina noastră mulțumire.

— Și ce crezi, l-am întrebat eu, despre părerile exprimate de *Le Commercial*?

— Că, prin firea lor, sunt mult mai vrednice de atenție decât toate cele ce au mai fost enunțate despre acest subiect. Deducțiile trase din premise sunt logice și convingătoare, dar premisele, cel puțin în două puncte, se întemeiază pe observații greșite. *Le Commercial* lasă să se înțeleagă că Marie ar fi fost răpită de vreo ceată de mișei, nu prea departe de casa mamei sale. „Nu este cu putință, afirmă el, ca femeia aceasta tânără, pe care mii de oameni o cunoșteau atât de bine, să fi trecut pe trei străzi fără

cerută de toate obiectele la care se referă. Acela care cercetează faptele în raport cu cauzele lor, își pierde calitatea de a le prețui după efectele ce decurg. Și astfel jurisprudența fiecărei națiuni ne va dovedi că atunci când legea devine o știință și un sistem, ea încetează de a mai fi justiție. Erorile în care a căzut dreptul comun din pricina încrederii oarbe în *principiile* de clasificare se pot constata observând de câte ori a fost nevoie puterea legislativă să intervină pentru a restabili echitatea pe care formulele ei o pierduseră (n.a.).

s-o vadă nimeni." Gândul ăsta e al unui om care a stat multă vreme la Paris, un slujbaş, un ins ale cărui drumuri încoace și încolo prin oraș s-au mărginit, de cele mai multe ori, la perimetrul din preajma unor instituții publice. Știe că lui arareori i se întâmplă să facă o bucată de drum de la *biroul* său fără ca cineva să-l recunoască și să-l oprească. Și, judecând după marele număr al celor pe care-i cunoaște sau care-l cunosc pe el, asemuiește notorietatea sa cu aceea a vânzătoarei de parfumuri și nu vede mare deosebire între ele. Fără zăbavă ajunge deci la concluzia că și Marie, în hoinărelile ei, poate fi tot atât de lesne recunoscută ca și el într-ale lui. Această concluzie s-ar potrivi numai dacă mersul ei ar fi avut același caracter metodic și neschimbat și înălăuntrul unui *spațiu* restrâns ca și al lui. El trece încoace și încolo la răstimpuri regulate, într-un perimetru mărginit, plin de oameni care sunt ținuti să ia seama la el și să-i poarte interes prin natura îndeletnicirii lor, înrudită cu a lui. Se poate însă presupune că drumurile Mariei erau mai degrabă un fel de hoinăreală. În cazul acesta mai ales, se poate presupune ca ea s-o fi luat pe un drum care se depărta mai mult decât de obicei de cel pe care era deprinsă să meargă. Asemănarea ce ne închipuim că a existat în mintea ziaristului de la *Le Commercial* nu s-ar putea susține decât în ipoteza că cei doi inși străbat întreg orașul în cazul acesta, dacă admitem că numărul cunoștințelor fiecăruia ar fi egal, atunci sorții de a întâlni același număr de persoane vor fi de asemenea egali. În ceea ce mă privește, cred nu numai că ar fi cu puțință, dar că e mult mai mult decât probabil ca Marie să fi trecut orișicând, pe oricare din numeroasele străzi ce se află între casa ei și casa mătușii sale, fără a întâlni un singur om pe care să-l cunoască sau care s-o fi cunoscut. Ca să privim această chestiune în adevărata ei lumină, trebuie să ne gândim cu dinadinsul la marea disproporție ce există între cunoștii personali ai unui om, oricât ar fi el de popular, și întreaga populație a Parisului.

Dar oricât de serios ne-ar părea argumentul din *Le Commercial*, el își pierde valoarea dacă ținem seama de *ora* la care fata a plecat de acasă. „A ieșit din casă tocmai la vremea când străzile erau pline de lume...” spune *Le Commercial*. Dar nu e chiar așa. Era ora nouă dimineața. La ora nouă, în fiecare zi din săptămână, *afară de duminică*, străzile orașului sunt cu adevărat ticsite de lume. Duminica însă, la ora nouă, lumea este mai totdeauna acasă, *pregătindu-se să meargă la biserică*. Un observator nu se poate să nu fi băgat de seamă ce înfățișare pustie are orașul în diminețile de duminică de la ora opt până la zece. Străzile sunt înțesate de lume între zece și unsprezece, iar nu mai devreme, adică nu la ora de care vorbim

Mai este o latură în care se pare că spiritul de observație al ziaristului de la *Le Commercial* a dat greș: „O fâșie lungă de două picioare și lată de un picior din fusta sărmanei fete, spune ziarul, a fost ruptă și legată sub bărbie și în jurul gâtului ei pesemne ca să o împiedice să țipe. Asta nu poate fi decât fapta unor derbedei care nu aveau nici batistă în buzunar.” Vom vedea îndată dacă ideea aceasta este întemeiată sau nu; dar prin „derbedei care nu aveau nici batistă în buzunar” reporterul înțelege cele mat decăzute haimanale. Cu toate acestea, oamenii de care e vorba sunt tocmai dintre cei care au batistă chiar dacă n-au nici cămașă pe ei. Cred că ai avut prilejul să observi că, de la o vreme, derbedeii nu se mai pot lipsi nici în ruptul capului de batistă.

— Și ce trebuie să credem, l-am întrebat, despre articolul din *Le Soleil*?

— Că o păcat, într-adevăr, că autorul lui nu s-a născut papagal; fiindcă atunci ar fi fost cel mai faimos papagal din tot neamul lui. S-a mulțumit să repete unele păreri mai originale din cele ce mai fuseseră publicate, culegându-le, cu o sânguință vrednică de laudă, de ici și colo, de prin gazete. „E *vădit* că lucrurile, zice el, au stat acolo vreme de trei-patru

săptămâni... Așadar, nu încap *nici o îndoială* că a fost descoperit locul acestei fioroase crime." Faptele reproduse în *Le Soleil* sunt departe de a-mi spulbera îndoielile asupra acestui subiect și le vom relua, mai pe larg, în legătură cu un alt aspect al problemei.

În clipa de față trebuie să ne îndreptăm atenția în alte direcții. Nu se poate să nu-ți fi dat seama cu câtă superficialitate s-a cercetat adevărul. Desigur, chestiunea identității a fost ușor de lămurit, sau ar fi trebuit să fie. Mai erau însă și alte amănunte care trebuiau stabilite. Cadavrul fusese oare *jefuit*? Să fi avut cumva decedata bijuterii la ea când a plecat de acasă? Și dacă a avut, s-au mai găsit oare asupra ei când a fost descoperită? Acestea sunt puncte importante, care au fost lăsate cu totul în umbră la anchetă; și mai sunt altele la fel de însemnate de care nu s-a ținut deloc seamă. Trebuie să ne dăm silința să ne mulțumim cu ancheta noastră personală. Apărările lui St. Eustache trebuie cercetate din nou. Persoana aceasta nu-mi inspiră nici o bănuială, se cade să procedăm metodic. Să ne încredințăm că *mărturiile* cu privire la locurile pe unde a fost văzut duminică sunt în chip neîndoielnic întemeiate. Astfel de dovezi scrise sunt adesea simple mistificări. Totuși, dacă nu vom găsi nimic suspect în ele, îl vom scoate din cauză pe St. Eustache. Sinucirea lui, deși ar putea agrava bănuielile când s-ar descoperi că dovezile sunt înșelătoare, nu e un fapt de neînțeles dacă înșelătoria nu există; nici nu e ceva care să ne abată pe noi din făgașul obișnuit al analizei.

Ceea ce aș dori acum ar fi să lăsăm la o parte amănunțele privind elementele centrale ale acestei tragedii, ca să ne concentrăm asupra unor întâmplări periferice. În astfel de cercetări organele de anchetă fac adeseori greșeala de a se limita la faptele apropiate, neluând deloc în seamă pe cele lăaturalnice sau întâmplătoare. Curțile de judecată au prostul obicei de a mărgini instrucția și discuțiile numai la ceea ce are o legătură fățișă cu obiectul cercetărilor. Experiența a dovedit totuși, și o judecată sănătoasă ne va dovedi întotdeauna, că de multe ori, poate chiar de cele mai multe ori, o părticică de adevăr iese la iveală din ceea ce pare străin. Folosindu-se de spiritul acestui principiu, dacă nu chiar de litera lui, știința modernă a ajuns să *calculeze neprevăzutul*. Dar s-ar putea să nu mă înțelegi. Istoria cunoștințelor omenești ne-a arătat fără încetare că descoperirile cele mai numeroase și mai de preț le datorăm unor împrejurări lăaturalnice, incidentale sau accidentale, așa încât a trebuit în cele din urmă ca în orice privire generală asupra progreselor viitoare să se țină seama într-o mare măsură, și chiar în cea mai mare măsură, de invențiile care se vor naște pe negândite și cu totul în afara prevederilor normale. De azi înainte nu mai este rațional să întemeiezi ceea ce va să vie pe ceea ce a fost în trecut. *Accidentul* este considerat că face parte din structura realității. „Șansa” a ajuns pentru noi un ce perfect calculabil. Aplicăm nevăzutului și necunoscutului formulele matematice învățate la școală.

Repet, este un fapt recunoscut că adevărul iese la iveală, în cea mai mare măsură, din amănunte lăaturalnice; și ținând seama de principiul ce decurge din acest fapt, aș dori, în cazul de față, să abat cercetarea de la cărările bătătorite și sterpe al faptului în sine către alte întâmplări care s-au produs concomitent. În vreme ce dumneata o să te ocupi de cercetarea validității alibiurilor, eu am să cercetez ziarele mai pe larg decât ai făcut-o până acum. Deocamdată noi am făcut o recunoaștere numai în cadrul câmpului de investigații; ar fi însă de mirare ca aruncând o privire pătrunzătoare în gazete, așa cum ți-am spus, să nu ni se dezvăluie câteva amănunte care ne-ar putea sugera îndrumarea cercetărilor în altă *direcție*.

Potrivit ideii lui Dupin, am făcut o verificare amănunțită a alibiurilor. Rezultatul a fost că m-am convins pe deplin de valabilitatea lor și că, prin urmare, St. Eustache era nevinovat. Între timp, prietenul meu s-a

îndeletnicit el însuși cu o migălire care mie mi se părea fără rost, cu răsfoitul diferitelor colecții de ziare. La sfârșitul săptămânii a pus în fața mea următoarele extrase:

„Acum vreo trei ani și jumătate, o tulburare aproape la fel cu cea de acum a fost pricinuită de dispariția aceleiași Marie Rogêt din parfumeria lui *Monsieur Le Blanc* de la «Palais Royal». După o săptămână, însă, ea s-a ivit din nou la *comptoir*²⁰, arătând tot atât de bine ca și mai înainte, afară doar de o ușoară paloare pe care nu o avea de obicei. Atât *Monsieur Le Blanc*, cât și mama ei au afirmat că fusese la o prietenă, la țară, și afacerea a fost înăbușită la iuțeală. Presupunem că lipsa ei de acum se datorește unui capriciu de același fel și că, după trecere de o săptămână, sau o lună, va fi iarăși printre noi." *Un ziar de seară*²¹, luni, 23 iunie.

„Un ziar de seară, în numărul său de ieri, amintește de o altă dispariție misterioasă a domnișoarei Rogêt. Se știe că în săptămână cât a lipsit ea de la parfumeria «Le Blanc» a fost însoțită de un tânăr ofițer de marină, cunoscut prin destrăbălarea sa. Se presupune că o ceartă a făcut-o să se întoarcă acasă. A fost o întâmplare providențială. Cunoaștem numele acestui Lothario²², care în clipa de față se află la Paris, dar pentru motive bine întemeiate ne ferim a-l da publicității". *Le Mercure*²³ din dimineața zilei de marți, 24 iunie.

„Un atentat de o nemaipomenită grozăvie a fost comis alaltăieri în apropierea orașului. Pe înserat, un domn, însoțit de soția și de fiica sa, s-a înțeles cu o ceată de șase tineri, care se plimbau agale cu barca pe lângă malul Senei, să-i treacă dincolo de râu. Când au ajuns la malul celălalt, cei trei călători au coborât și, după ce se depărtară îndeajuns ca să nu mai poată vedea barca, fata își aduse aminte că și-a uitat umbrela. S-a întors să și-o ia, dar punând mâna pe ea, banda a răpit-o și a dus-o peste apă. Acolo i s-a pus un căluș în gură, s-au purtat brutal cu dânsa și în cele din urmă au târât-o pe mal într-un loc nu prea depărtat de acela unde se urcase la început în barcă împreună cu părinții ei. Între timp, derbedeii s-au făcut nevăzuți, dar poliția e pe urmele lor și o parte dintre ei vor fi prinși în curând." *Un ziar de dimineață*²⁴, 25 iunie.

„Am primit câteva comunicări care au de scop să-l facă vinovat de acea îngrozitoare crimă pe Mennais²⁵. Dar fiindcă acest domn a fost cu totul scos din cauză de o anchetă oficială și cum argumentele diversilor noștri corespondenți par a dovedi mai degrabă zelul decât puterea lor de judecată, nu găsim că ar fi potrivit să le mai dăm publicității." *Un ziar de dimineață*²⁶, 28 iunie.

„Am primit mai multe scrisori foarte energice, ce păreau că vin din izvoare diferite, și care tind a ne încredința că nenorocita Marie Rogêt a fost victima uneia dintre numeroasele cete de pușlamale care mișună

²⁰Tejghea (fr.).

²¹*New York Express* (n.a.).

²²Numele unui personaj dintr-o piesă a dramaturgului! englez Nicholas Rowe (secolul al XVIII-lea), folosit ulterior în literatura engleză ca sinonim pentru seducător.

²³*New York Herald* (n.a.).

²⁴*New York Courier and Inquirer* (n.a.).

²⁵Mennais a fost unul dintre cei dintâi bănuți și arestați dar mai târziu a fost eliberat din lipsă totală de dovezi (n.a.).

²⁶*New York Courier and Inquirer* (n.a.).

duminica prin împrejurimile oraşului. Ne exprimăm şi noi cu hotărâre părerea în favoarea acestei presupunerii. Vom încerca să expunem aici în curând câteva dintre argumentele noastre." *Un ziar de seară*²⁷, marţi, 31 iunie.

"În ziua de luni, un barcagiu însărcinat cu încasarea taxelor văzu o barcă goală plutind în josul Senei. Pânzele erau strânse în fundul bărcii. Barcagiul a remorcat-o până la biroul de navigaţie. A doua zi de dimineaţă ea a fost luată de acolo fără ştirea vreunuia dintre funcţionari. Cârna a rămas la biroul de navigaţie." *La Diligence*²⁸, joi, 26 iunie.

Citind aceste felurite extrase, nu numai că mi-au părut fără nici o noimă, dar nu-mi dădeam seama în ce chip ar fi putut vreunul dintre ele să aibă legătură cu chestiunea noastră. Am aşteptat ca Dupin să-mi dea oarecare desluşiri.

— Nu am de gând, mi-a spus el, să mă opresc la primul extras, nici la cel de-al doilea. Le-am copiat numai ca să-ţi arăt cât de mare este neglijenţa poliţiei, care, din câte am înţeles de la prefect, nu şi-a dat nici cea mai mică osteneală să-l cerceteze pe ofiţerul de marină de care e vorba. Totuşi, e curată nebunie să afirmi că între dispariţia dintâi a Mariei şi cea de a doua nu s-ar putea *presupune* că există vreo legătură. Să presupunem că prima fugă a avut ca urmare o ceartă între amanţi şi întoarcerea acasă a fetei seduse. Suntem acum în măsură să privim noua ei fugă, dacă ştim că a fost vorba de o fugă, ca o dovadă că ticălosul a încercat iarăşi să o ademenească, mai degrabă decât ca o urmare a unor noi propuneri din partea altcuiva. Şi o putem mai curând privi ca o împăcare cu primul *amant*, decât ca începutul unei noi iubiri. Sunt zece şanse contra una ca acela care a mai răpit-o o dată pe Marie să-i propună să fugă din nou cu el, dar e foarte puţin probabil ca Marie, care a primit aceste propuneri din partea unuia, să le mai fi primit şi din partea altuia. Şi acum dă-mi voie să-ţi atrag atenţia asupra faptului că timpul care a trecut între prima fugă, neîndoielnică, şi a doua, presupusă, întrec doar cu câteva luni durata obişnuită a crucierelor²⁹ vaselor noastre de război. Fost-a oare împiedicat primul atentat de obligaţia amantului de a se imbarca? Ar fi ales el chiar momentul întoarcerii pentru a-şi urmări din nou scopurile josnice, care nu se împliniseră, încă, sau nu se împliniseră încă în ceea ce îl privea *pe el*? Despre toate acestea nu ştim nimic.

Ai să-mi spui însă că în cel de-al doilea caz escapada pe care ne-o închipuim n-a avut lor. Fireşte că nu. Dar putem noi şti dacă n-a fost o încercare neizbutită? În afară de St. Eustache şi, poate, de Beauvais, nu găsim alţi adoratori cunoscuţi, învederaţi şi onorabili, ai Mariei. Nu s-a pomenit nici unul. Cine este atunci tainicul amant despre care rudele, sau cele mai multe dintre ele, n-au auzit vorbindu-se, dar pe care Marie îl întâlneşte în dimineaţa zilei de duminică şi în care are atâta încredere încât nu şovăie să rămână cu el până ce umbrele serii au pogorât peste boschetele singuratice de la Barrière du Roule? Mă întreb: cine este acest amant misterios despre care rudele (majoritatea lor cel puţin) nu ştiu nimic? Şi ce vrea să zică prorocirea doamnei Rogêt în dimineaţa când fata a plecat: „Teamă mi-e că n-am s-o mai revăd niciodată pe Marie”?

Dar dacă nu putem presupune că doamna Rogêt cunoştea intenţia ei de a fugi, nu ne putem oare închipui că fata o avut această dorinţă? Plecând de acasă, a lăsat să se înţeleagă ca se ducea să vadă pe mătuşa

²⁷*New York Evening Post* (n.a.).

²⁸*New York Standard* (n.a.).

²⁹Expresie marinărească prin care sunt desemnate călătoriile mai lungi ale vaselor cu pânze.

ei din Rue des Dromes, iar St. Eustache a fost rugat să vină s-o ia pe înserat. La prima vedere, faptul acesta combate foarte tare părerea mea, dar ia să cugetăm nițel. E lucru știut că ea s-a întâlnit cu un prieten și că a trecut Sena cu el la Barrière du Roule cam pe la ora trei după amiază. Când însă a consimțit să-l însoțească (*oricare i-ar fi fost scopul, — cunoscut de mamă-sa sau necunoscut*), trebuie să se fi gândit la intenția de care vorbise la plecarea ei de acasă și la uimirea și bănuiala ce s-ar fi trezit în inima logodnicului, St. Eustache, dacă acesta, venind s-o caute la ora hotărâtă în Rue des Dijomes, ar fi aflat că ea nici n-a dat pe acolo și dacă, întorcându-se la pensiune cu această veste îngrijorătoare, și-ar fi dat seama de lipsa ei prelungită de acasă. Eu, unul, socot că trebuie să se fi gândit la toate acestea. Trebuie să fi prevăzut suferința lui St. Eustache și bănuielile tuturor. Nu se putea gândi să se întoarcă înfruntând aceste bănuieli; dar bănuielile au prea puțină importanță pentru ea dacă presupunem că avea intenția să *nu* se mai întoarcă.

Ne-o putem închipui gândind cam așa: „Mi-am dat întâlnire cu o anumită persoană în scopul de a fugi împreună sau într-un alt scop cunoscut numai de mine singură. E neapărată nevoie să evit orice posibilitate de răsturnare a planului. Trebuie să avem timp destul ca să dejucăm orice urmărire. Am să las să se înțeleagă că mă duc să-mi văd mătușa din Rue des Bițomes și că-mi petrec ziua la ea. Am să-i spun lui St. Eustache să nu vină să mă ia până seara. În felul acesta, lipsa mea de acasă, oricât de îndelungată ar fi, ar avea o explicație, fără să dea loc la temeri sau la bănuieli; iar eu aș câștiga mai mult timp decât prin orice alte mijloace. Dacă-l rog pe St. Eustache să vină să mă ia pe înserat, desigur că nu va veni mai înainte, dar dacă nu-i spun deloc să vină, timpul ce-mi rămâne ca să pot fugi va fi scurtat, deoarece aș fi așteptată mai devreme, și lipsa mea va stârni neliniște pretimpuriu. Dacă însă am cât de cât intenția să mă reîntorc, dacă n-am în vedere decât o simplă plimbare cu acea persoană anume, n-ar fi tocmai dibaci din partea mea să-i spun lui St. Eustache să vină să mă ia; venind, el ar rămâne încredințat că l-am înșelat, fapt pe care aș putea să-l țin pe veci ascuns față de el dacă plec de acasă fără să-i spun ce am de gând să fac și mă întorc înainte de a se însera, spunând abia atunci că am fost să-mi văd mătușa din Rue des Dromes. Dar cum intenția mea este să nu mă întorc niciodată, sau cel puțin câteva săptămâni, sau măcar până izbutesc să ascund unele fapte, nevoia de a câștiga timp este singurul lucru de care trebuie să-mi pese.”

În notele duminicale ai făcut observația că părerea cea mai răspândită cu privire la această tristă întâmplare este și a fost de la început că fata ar fi căzut victimă unei *bande* de haimanale. În anumite condiții, părerea obștească nu e de disprețuit. Când se alcătuiește de la sine, când se vadește în chip cu totul spontan, ar trebui să o socotim la fel cu acea *intuiție* care e reacția omului de geniu. În nouăzeci și nouă de cazuri la sută aș rămâne la hotărârea ei. Lucrul cel mai de seamă însă e să nu găsim în ea urme simțitoare *de sugestie*. Părerea trebuie să fie neapărat a *publicului însuși*. Și adesea este nespun de greu să-ți dai seama de această deosebire și s-o reții. În cazul de față, mi se pare că opinia publică cu privire la o anumită *bandă* a fost influențată de întâmplarea analogă și cane e povestită amănunțit în cel de-al treilea extras de-al meu.

Descoperirea cadavrului Mariei, fată tânără, frumoasă și cu renume, face mare vâlvă în tot Parisul. Trupul ei purtând urme de violență este găsit plutind pe apele Senei. Dar se știe acum că în același timp, sau aproape în același timp în care se crede că fata a fost ucisă, un atentat asemănător, deși mai puțin grav decât cel suferit de Marie Rogêt, a fost săvârșit de o ceată de derbedei asupra unei alte tinere femei. E oare de mirare că o crimă cunoscută a putut înrâuri judecata publicului față de una necunoscută? Judecata aceasta aștepta o îndrumare, și atentatul cunoscut

părea s-o îndrumeze cum nu se poate mai bine. Marie a fost și ea găsită în fluviu; și atentatul știut fusese săvârșit pe același fluviu. Legătura între cele două întâmplări era atât de vădită, încât ar fi fost o adevărată minune ca lumea să se fi lipsit de a o face și de a o adânci. În realitate, însă, acel atentat, știut ca fiind săvârșit astfel, e cea mai bună dovadă că celălalt, care a avut loc aproape în același timp, n-a fost săvârșit în același chip. Ar fi fost în adevăr de necrezut ca în timp ce o ceată de dalcauci comitea într-un loc această cumplită faptă, să se fi găsit o altă ceată la fel, care, în același loc, cu aceleași mijloace și metode, să făptuiască o crimă întru totul asemănătoare și tocmai la aceeași vreme. Dar ce oare ar trebui să credem dacă n-am ține seama de părerea sugerată în chip spontan mulțimii de această neobișnuită serie de coincidențe?

Înainte de a trece mai departe, să ne oprim la presupusa scenă a asasinatului din boschetul de la Barrière du Roule. Boschetul, deși foarte stufos, era în vecinătatea nemijlocită a unei șosele. Înăuntrul lui erau trei-patru lespezi mari, alcătuind un fel de jilț cu spătar și taburet. Pe piatra de deasupra a fost găsită o fustă albă, pe cea de a doua, o eșarfă de mătase. Tot acolo s-au mai găsit și o umbrelă de soare, o batistă și o pereche de mănuși. Batista purta numele „Marie Rogêt”. Pe crengile dimprejur se vedeau fâșii din rochie. Pământul era bătătorit, tufișurile rupte; era vădit că avusese loc o luptă violentă.

Cu toată vâlva pe care a stârnit-o în presă această descoperire din boschet, în ciuda părerii unanime că locul crimei nu putea fi decât acolo, trebuie să recunoaștem că erau și unele motive temeinice de îndoială. Și aceste puternice motive stăteau în picioare, fie că aş crede, fie că n-aş crede că locul crimei e acela. Dacă adevăratul loc al crimei era în apropiere de Rue Pavée-Saint-André, așa cum lasă să se înțeleagă *Le Commercial*, autorii ei, presupunând că locuiesc încă la Paris, au fost cuprinși de spaimă la gândul că atenția publicului a fost îndreptată cu dinadinsul pe făgașul adevărat. Și în orice minte mai ascuțită trebuia să se nască nevoia unei diversiuni, care să abată această atenție în altă parte. Și astfel, cum boschetul de la Barrière du Roule trezise mai demult oarecare bănueli, era firesc să le vină în gând să pună lucrurile acolo unde au fost găsite. Nu avem nici o dovadă serioasă că lucrurile ar fi stat mai mult de câteva zile, foarte puține la număr, în boschet, cu toate că *Le Soleil* presupune contrariul; există în schimb numeroase indicii care ne arată că ele n-ar fi putut rămâne acolo, fără a atrage atenția, în răstimpul celor douăzeci de zile ce s-au scurs între duminica fatală și după-amiaza când băieții aceia le-au descoperit.

„Erau cu totul mucegăite, spune *Le Soleil*, însușindu-și părerea ziarelor care au mai vorbit despre aceasta, mucegăite și lipite unele de altele din pricina ploii. În jurul lor crescuse iarba și acoperise o parte din ele. Mătasea umbrelei era trainică; dar pe dinăuntru firele se tăiaseră. La capătul de sus, unde fusese îndoită și răsucită, era putredă și plină de mucegai și, când au încercat să o deschidă, s-a sfâșiat.” Cât privește iarba, care „crescuse și acoperise o parte din ele”, e vădit că faptul n-a putut fi constatat decât din spusele și din amintirile a doi băieți, deoarece băieții aceștia au mișcat din loc obiectele și le-au dus acasă mai înainte ca să fi fost văzute de un al treilea. Dar iarba crește mai cu seamă pe o vreme umedă și călduroasă (așa cum a fost în zilele crimei), cam de două-trei degete pe zi. Într-o singură săptămână, o umbrelă de soare lăsată într-un loc semănat de curând cu iarbă poate fi cu totul acoperită de iarba care a crescut.

Cât privește acel *mucegai*, asupra căruia redactorul o ziarului *Le Soleil* se oprește atât de stăruitor încât se folosește termenul nu mai puțin decât de trei ori în scurtul paragraf citat chiar acum, oare nu-și dă seama ce fel de *mucegai* este? Trebuie noi să-l învățăm că e vorba de una din

numeroasele specii de *fungus*³⁰, a cărei caracteristică e tocmai că apare și dispare în douăzeci și patru de ore?

Vedeam dar de la cea dintâi aruncătură de ochi cum argumentele atât de răsunătoare aduse în sprijinul părerii că obiectele ar fi stat cel puțin trei-patru săptămâni în boschet sunt cu totul inexistente și fără rost pentru dovedirea faptului. Pe de altă parte, e foarte greu să crezi că lucrurile acelea ar fi putut rămâne în boschetul cu pricina mai mult decât o săptămână încheiată, mai mult adică decât răstimpul dintre două duminici. Toți cei ce cunosc câtuși de puțin împrejurimile Parisului își dau seama că numai anevoie poți găsi un loc *singuratic*, și asta doar la mare depărtare de cartierele suburbane. Astfel de meleaguri neumblate și vizitate numai din când în când în mijlocul acestor păduri și boschete sunt cu totul de neînchipuit. Dacă vreun iubitor pătimăș al naturii, pe care îndatoririle lui îl țin legat de praful și căldura marii metropole, ar încerca, fie și într-o zi de lucru, să-și astâmpere setea de singurătate în mijlocul priveliștilor naturii încântătoare care-o înconjoară, de îndată, la fiecare pas, va simți că farmecul lor crescând se destramă la ivirea sau la auzul glasului vreunui derbedeu sau al unei bande de cheflii. Zadarnic va căuta liniștea în desișul cel mai de nepătruns. Tocmai prin coclaurile acelea mișună toți nespălații; ele sunt cele mai pângărite temple ale naturii. Cu durerea în suflet, pribeagul se va întoarce în Parisul tuturor viciilor, ca într-o speluncă spurcată, dar mai puțin respingătoare, fiindcă e mai de înțeles.. Dacă împrejurimile orașului sunt năpădite astfel în zilele de lucru, d-apoi duminica! Derbedeul de la oraș, dezbrătat de obligația de a munci sau lipsit de prilejurile obișnuite de a tâlhări, năzuiește mai cu seamă spre periferii, nu din dragoste pentru viața la țară, pe care în sinea lui o disprețuiește, ci pentru a scăpa de constrângerile și de convențiile sociale. Nu dorul de verdeață și de aer curat, ci *libertatea deșănțată* a naturii îl mână aici. În hanul din marginea drumului, sau sub frunza deasă a pădurii, ferit de alte priviri decât ale tovarășilor săi de chef, se dedă la toate nebuniile fără frâu ale unor false veselii, stârnite de rom și de sentimentul de libertate. Eu nu susțin decât ceea ce e vădit pentru orice privire nepărtinitoare atunci când repet că ar fi fost o minune și nimic altceva dacă lucrurile cu pricina ar fi stat în *orice* boschet din nemijlocita apropiere a Parisului mai mult decât răstimpul dintre două duminici fără să fi fost descoperite.

Dar avem destule motive să credem că lucrurile au fost puse în boschet numai pentru a distra atenția de la adevăratul loc al crimei. Și, în primul rând, te rog să iei seama la *data* descoperirii lucrurilor. Confrunt-o cu data celui de al cincilea extras copiat de mine din ziare. Ai să găsești că descoperirea a urmat aproape numaidecât după înștiințările urgente trimise ziarului de seară. Aceste înștiințări, deși diferite și provenind, pe cât se pare, fiecare din altă parte, tindeau toate la același țel, și anume: să îndrepte atenția asupra unei *bande* care ar fi săvârșit crima și asupra cartierului de lângă Barrière du Roule ca fiind locul crimei. Firește, nu presupunem nici un moment că scrisorile acelea, ca și atenția publicului îndreptată asupra lor, ar fi avut drept urmare găsirea lucrurilor de către cei doi băieți; dar putem presupune cu drept cuvânt că ele n-au fost găsite *mai devreme* pentru simplul motiv că nu se aflau în boschet la vremea aceea, fiind puse acolo o dată cu expedierea scrisorilor sau cu puțin mai înainte de către înșiși vinovații, care sunt și autorii lor.

Boschetul acesta era cam ciudat, chiar nespus de ciudat. Era din cale-afară de stufos. În adăpostul său natural de verdeață se aflau trei pietroaie cu totul neobișnuite, *alcătuind un jilț cu spătar și taburet*. Și boschetul acesta, în care natura lucrase cu atâta măiestrie, se afla în nemijlocita apropiere, *la zece, douăzeci de pași*, de locuința doamnei Deluc, ai cărei fii

³⁰Ciuperci (lat.).

erau deprinși să cerceteze cu grijă tufișurile, în căutarea coajei de sasafra³¹. Ar fi oare un lucru nesăbuit rămășagul de o mie contra unu că nu trecea zi fără ca măcar unul dintre băieți să se tupileze în umbrarul acela și să se tolănească pe jilțul lui natural? Cei care s-ar codi să țină o asemenea prinsoare ori n-au fost copii niciodată, ori au uitat cum e firea copiilor. Repet că e greu de înțeles cum ar fi putut să rămână lucrurile nedescoperite mai mult de o zi, două, și că de aceea, în ciuda ignoranței dogmatice a redactorului de la *Le Soleil*, e foarte întemeiată presupunerea că ele fuseseră puse recent acolo unde au fost găsite.

Dar în afară de motivele înfățișate, aici, sunt și altele mai puternice care ne fac să credem că lucrurile au fost lăsate acolo astfel. Ia seama, te rog, la așezarea lor atât de nefirească. Pe piatra *de sus* se afla o fustă albă; pe cea de *a doua*, o eșarfă de mătase; o umbrelă, o pereche de mănuși și o batistă purtând numele „Marie Rogêt” erau risipite ici și colo. E tocmai așezarea pe care era *firesc* să o facă o persoană nu prea isteată, care a dorit să așeze obiectele în chip cât mai *firesc*. Dar nu e nici într-un caz, o așezare *cu adevărat* firească. Mai degrabă m-aș fi așteptat să văd toate lucrurile pe jos și călcate în picioare. În spațiul restrâns al aceluși boschet era aproape cu neputință ca fusta și eșarfa să fi rămas la locul lor pe pietre, expuse fiind mișcărilor necontrolate ale mai multor inși care s-au încăierat. E vădit, ni se spune, că a avut loc o luptă: pământul era bătătorit, tufișurile rupte, dar s-a găsit o fustă și o eșarfă rânduite de parcă ar fi fost puse în rafturi. „Bucățile din rochie, agățate în spini, erau cam de trei palme lățime și de șase palme lungime. Una era tivul rochiei, care fusese cârpit... *Arătau ca niște fâșii rupte*”. Aici, fără a-și da seama, *Le Soleil* a folosit o frază care dă nespun de mult de bănuir. Așa cum sunt descrise fâșiile, arată într-adevăr ca niște bucăți care au fost sfâșiate cu mâna și într-un scop anume. Arareori se întâmplă ca o bucată dintr-o rochie, la fel tu aceea de care e vorba, să fie sfâșiată de un *spin*. Prin felul ei, o astfel de țesătură dacă se agață de un spin sau de un cui, se sfâșie pe fir drept sau se împarte în două benzi lungi, în unghi drept, întâlnindu-se la punctul pe unde a intrat spinul. Dar e aproape cu neputință să-ți închipui că bucată ar putea fi smulsă cu totul. N-am văzut niciodată așa ceva, cum n-ai văzut nici dumneata. Pentru *a rupe* în bucăți o asemenea țesătură e nevoie aproape întotdeauna de două forțe distincte în direcții opuse. Dacă țesătura are două margini, ca, de pildă, la o batistă, și cineva dorește să sfâșie o bucată din ea, atunci și numai atunci ar fi de-ajuns o singură forță. În cazul de față însă e vorba de o rochie, neavând decât o singură margine. Dar ar fi o adevărată minune ca din pricina spinilor să se fi sfâșiat o parte de la mijloc, unde nu există margine. Și *un singur* spin nu ar fi fost în stare s-o facă. Chiar dacă ar exista o margine, și tot ar fi ne-voie de doi spini, unul acționând în două direcții diferite și celălalt într-una singură. Și aceastai numai dacă presupunem că marginea e netivită. Dacă e tivită, lucrul e aproape cu neputință. Vedem dar cât sunt de mari și numeroase piedicile ce se află în calea afirmației că sfâșierea s-a întâmplat din cauza spinilor; și, totuși, ni se cere să credem că mai multe bucăți, nu una singură, ar fi fost sfâșiate la fel. Și una dintre bucăți *era tocmai tivul rochiei!* O altă bucată *nu era tivul, ci o parte din fustă*; cu alte cuvinte spinii ar fi rupt-o cu totul din acea parte a rochiei care nu avea nici o margine! S-avem iertare, dar nu putem crede astfel de lucruri! Luate totuși laolaltă, ele dau mai puțin de bănuir decât faptul surprinzător că lucrurile ar fi fost lăsate în acest boschet de niște *asasini* care au fost atât de prevăzători încât s-au gândit să înlăture cadavrul. Cu toate acestea, dacă-ți închipui că am de gând să *tăgăduiesc* că boschetul acela ar fi fost locul

³¹Plantă înrudită cu dafinul, originară din Canada; infuzia de coajă de sasafra se folosește ca tonic.

crimei, înseamnă că nu m-ai înțeles bine. Trebuie să se fi petrecut *acolo* ceva foarte rău sau poate s-a întâmplat o nenorocire la doamna Deluc. De fapt, însă, aceasta nu are prea mare importanță. Noi nu ne-am luat sarcina să găsim locul unde s-a săvârșit crima, ci să descoperim pe făptașii ei. Prin tot ceea ce ți-am spus, lăsând la o parte felul amănunțit al expunerii mele, am vrut, mai întâi, să-ți demonstrez absurditatea afirmațiilor pripite și categorice din *Le Soleil* și mai cu seamă să te fac să examinezi din nou faptul îndoielnic dacă omorul a fost sau nu săvârșit de o *bandă*.

Înainte de a adânci această problemă, vom aminti în treacăt amănuntele revoltătoare date de chirurgul interogat la anchetă. E de ajuns să spun că *deducțiile* sale cu privire la numărul ticăloșilor au fost, pe drept cuvânt, luate în răs de către toți anatomistii de vază ai Parisului ca fiind greșite și cu totul lipsite de temei. N-ar fi cu neputință ca lucrurile să se fi petrecut așa cum presupune el, dar nu văd nici un motiv să fie așa, când s-ar putea mai degrabă să fi fost cu totul altfel.

Să ne oprim acum asupra acelor „urme de luptă” și să ne întrebăm ce vor ele să ne dovedească. Că al existat o bandă? Dar nu dovedesc ele mai curând lipsa unei bande? Cum ar fi putut avea loc între fata plăpândă și fără apărare și presupusa bandă de mișei o *luptă* atât de îndârjită și de lungă încât să fi lăsat urme peste tot? Era de ajuns încleștarea unor brațe vâjnoase pe tăcute, și totul se sfârșea. Victima s-ar fi lăsat în voia lor. Ține seama însă că argumentele invocate de mine împotriva tezei că boschetul ar fi locul crimei nu se referă în cea mai mare! pare decât la faptul că el ar fi locul unei crimei săvârșite *de mai mulți inși, și nu de unul singur*. Dacă presupunem că n-a fost decât *un singur* siluitor, numai atunci și numai în acest caz ne putem închipui că a avut loc o luptă atât de violentă și de îndârjită încât să lase urme vădite.

Și mai e ceva. Am mai pomenit de bănuiala care se naște din faptul că lucrurile cu pricina au fost lăsate în boschetul în care au fost descoperite. Pare aproape cu neputință ca aceste dovezi de vinovăție să fi fost lăsate din întâmplare acolo unde s-au și găsit. Se presupune că făptașii au avut destulă prezență de spirit pentru a înlătura cadavrul. Și, totuși, o altă dovadă, mai strigătoare decât cadavrul însuși (ale cărui trăsături ar fi putut să fie repede alterate și descompuse), este lăsată să se răsfete, ca o sfidare, pe locul crimei: e vorba de batista cu *numele victimei*. Dacă e la mijloc o greșală, ea nu poate fi greșeala unei *bande*. Nu ne-o putem închipui decât din partea ununi singur ins. Să vedem: un oarecare a săvârșit o crimă. E singur cu fantoma celei dispărute. E înspăimântat de cea care zace în fața lui, fără nici o mișcare. Patima-i furioasă s-a stins, și acum în inima sa e loc destul pentru groaza firească pe care fapta săvârșită i-o inspiră. Îi lipsește acea încredere pe care o dă cu siguranță prezența mai multora. E *singur* cu moarta. Tremură și se înfioară. Trebuie totuși să ia măsuri în ce privește cadavrul, îl târăște până la malul apei, dar lasă în urma sa celelalte dovezi de vinovăție. Căci e greu, dacă nu chiar cu neputință, să ducă toată povara deodată, și mai lesne va fi să se întoarcă pentru a lua tot ce a mai rămas acolo. Dar în anevoioasa lui călătorie spre Sena, groaza i se întetește. Zvonul vieții îl însoțește în cale. De zeci de ori aude sau i se pare că aude pasul cuiva care-l pândește, îl îngrozesc până și luminile orașului. Totuși, într-un târziu, după îndelungi și dese opriri, groaznic de chinuitoare, ajunge la malul fluviului și scapă de cumplita lui povară, pesemne cu ajutorul unei bărci. Dar oare ce comori ale lumii, ce teamă de pedeapsă ar avea destulă putere ca să-l îndemne pe ucigașul singuratic să se întoarcă pe același drum anevoios și plin de primejdii către boschetul plin de amintiri care-i îngheață sângele în vine? Fie ce-o fi, el *nu* se reîntoarce. Chiar dacă ar *vrea*, nu s-ar putea reîntoarce. Singurul lui gând este să scape cât mai repede. Întoarce spatele *pentru totdeauna* acelor tufișuri de groază și fuge ca din fața mâniei cerului.

Dar ce s-ar întâmpla dacă ar fi vorba de o bandă? Numărul lor mare le-ar fi dat curaj dacă, bineînțeles, din sufletul unui bandit ticălos ar lipsi curajul; și nu se poate închipui *o bandă* alcătuită într-alt fel decât numai din asemenea ticăloși. Numărul lor ar fi fost de-ajuns, cred eu, ca să-i lecuiască de spaima cumplită și fără temei care mi se pare că ar fi paralizat pe un om stingher. Chiar dacă presupunem că unul dintre ei sau chiar doi-trei ar fi scăpat ceva din vedere, această scăpare ar fi fost îndreptată de un al patrulea. Ei n-ar fi lăsat nimic în urma lor; fiind mai numeroși, ar fi fost în măsură să transporte *totul* dintr-o dată. Nu ar mai fi fost nevoie să se *întoarcă*.

Ia seama și la faptul că atunci când s-a găsit cadavrul, din veșmântul de deasupra „fusesse sfâșiată o bucată lată cam de o palmă, mergând până la talie... și prinsă într-un fel de nod la spate”. Lucrul acesta a fost făcut cu intenția vădită de a întocmi *un ochi* cu ajutorul căruia să târască trupul. Dar le-ar fi trecut oare prin gând mai multor oameni să recurgă la un asemenea mijloc? Nu numai că ar fi fost de ajuns ca trei-patru inși să apuce cadavrul de mâini și de picioare, dar acesta ar fi fost cel mai bun mijloc de transport. E vorba aici de născocirea unuia singur, și ajungem astfel la faptul că „împrejmuirea dintre boschet și râu fusese doborâtă și pe pământ se vedeau urmele unei poveri foarte grele care fusese târâtă pe acolo”. S-ar fi ostenit oare zadarnic o bandă întreagă să mai scoată ulucile ca să târască "un cadavru printre ele,", când ar fi putut într-o singură clipă să-l treacă pe deasupra lor? S-ar fi apucat oare mai mulți inși să *târască* în felul acesta un cadavru de n-ar fi vrut cu dinadinsul să lase *urme* vădite că l-au târât?

Aici trebuie să amintim o observare a gazetei *Le Commercial*, observație pe care am comentat-o și mai înainte, în oarecare măsură: „O fâșie... din fusta sărmanei fete, spunea ziarul, a fost ruptă și legată sub bărbie și în jurul gâtului ei, pesemne pentru a o împiedica să țipe. Aceasta nu poate fi decât fapta unor derbedei care nu aveau nici batistă în buzunar.”

Am arătat mai sus că un adevărat derbedeu nu umblă niciodată *fără* batistă. Dar nu asupra acestui lucru voiam să atrag atenția. Că legătura n-a fost folosită în scopul născocit de *Le Commercial* și nici din lipsă de batistă, avem ca dovadă chiar batista lăsată în boschet; și că scopul nu a fost de a-i înăbuși țipetele, reiese din faptul că a fost întrebuințată o fâșie de stofă în locul acelei batiste, care ar fi răspuns cu mult mai bine acestui scop. Dar instrucția amintește că legătura aceea ar fi fost găsită în jurul gâtului atârând slobodă și fixată cu un nod trainic. Vorbele acestea sunt destul de încâlcite, dar se deosebesc simțitor de cele afirmate de *Le Commercial*. Fâșia avea o lățime de optsprezece degete, dar, deși din muselină, putea alcătui totuși o funie trainică dacă era strânsă sau răsucită de-a lungul ei. Și a fost găsită răsucită chiar în felul acesta. Părerea mea e următoarea: ucigașul singuratic, după ce a transportat cadavrul o bucată de drum (fie din boschet, fie din altă parte) cu ajutorul benzii *înfășurate* în jurul taliei, a socotit că, procedând astfel, greutatea este prea mare pentru puterile sale. S-a hotărât să târască povara. Sunt urme care arată că *a fost* târâtă. În scopul acesta, a fost nevoie să lege un fel de funie la un capăt. Cel mai bun lucru era să i-o lege de gât, capul împiedicând-o să lunece. Și atunci ucigașul s-a gândit, fără doar și poate, la fâșia *înfășurată* peste șale. S-ar fi folosit de ea de n-ar fi fost *înfășurată* în jurul cadavrului și legată cu un nod, ceea ce-l stingherea, cum și faptul că nu fusese sfâșiată decât în parte. Era mai lesne să sfâșie o altă bucată din fustă. După ce a sfâșiat-o, a legat-o strâns în jurul gâtului, și astfel a *târât* victima până la malul apei. Faptul că această „legătură” de care și-a făcut rost cu multă trudă și întârziere și care răspundea prea puțin scopului avut în vedere *a fost totuși folosită* de el dovedește că nevoia de

a o folosi s-a născut din împrejurări ce s-au ivit la un moment când nu mai avea batista la îndemână, cu alte cuvinte, chiar așa cum am presupus noi, adică după ce a părăsit boschetul (dacă admitem boschetul), pe parcursul dintre acesta și fluviu.

Ai să-mi spui însă că depoziția doamnei Deluc (!) stăruie mai ales asupra unei *cete* de pușlamale în vecinătatea boschetului la ceasul crimei sau cam pe atunci. N-am nimic de zis. Mă întreb însă dacă pe la Barrière du Roule n-au trecut o *duzină* de cete la fel cu aceea descrisă de doamna Deluc cam la timpul când s-a întâmplat tragedia. Dar banda care a atras asupra-i mânia înverșunată a doamnei Deluc și a determinat depoziția ei cam târzie și suspectă, *singura* bandă despre care pomenește bătrâna aceasta cinstită și cumsecade, este aceea despre care afirmă că i-ar fi mâncat cozonacii și i-ar fi băut rachiul fără a-și da osteneală de a plăti. *Et hinc ilae irae*.³²

Care este însă mărturia exactă a doamnei Deluc? „S-a pomenit cu o ceată de dalcauci care au făcut tărbă, au mâncat și au băut pe veresie, au luat-o pe același drum ca tânărul cu fata, s-au întors la han pe *înserat* și au trecut Sena ca și cum ar fi fost foarte grăbiți.”

Se prea poate ca această grabă să i se fi părut mai mare decât era în realitate doamnei Deluc, care, în jalea și durerea ei, rămăsese cu gândul la berea și cozonacii ce-i fuseseră luați cu de-a sila — bere și cozonaci pentru care poate că mai trăgea nădejde că o să fie despăgubită. Altminteri, cum era și pe *înserat*, de ce ar fi pomenit de *graba* lor? Nu e de mirare, firește, că până și o ceată de haimanale se zorea să ajungă acasă, când avea de trecut o apă mare cu niște bărcuțe, când îi amenința o furtună și când se lăsa noaptea.

Am spus se lăsa. Fiindcă nu se înnoptase încă de tot. De-abia se înserase când ciudata grabă a derbedeilor jignise privirile fără prihană ale doamnei Deluc. Dar mai știm încă ceva: că în aceeași seară doamna Deluc, împreună cu fiul ei cel mai mare, au auzit țipetele unei femei în vecinătatea hanului. Și cum sună cuvintele doamnei Deluc pentru a arăta la care ceas al serii au auzit acele țipete? „Puțin după lăsarea întunericului”, zice ea. Dar „puțin după lăsarea întunericului” înseamnă totuși noapte, iar pe *înserat* este încă oarecare lumină. Astfel, pare cât se poate de limpede că ceata părăsise Barrière du Roule mai înainte ca doamnei Deluc să i se pară că aude țipetele acelea. Și cu toate că, în numeroasele dări de seamă despre anchetă, acești doi termeni (pe *înserat* și „după lăsarea întunericului”) sunt folosiți mereu și în mod invariabil, așa cum i-am folosit și eu stând de vorbă cu dumneata, nici redactorii de la ziare și nici copiii poliției nu și-au dat seama până în clipa de față cât de mare e deosebirea dintre ei.

Voi mai adăuga un singur argument împotriva ipotezei că ar fi o *bandă*. Dar un argument cu greutate și căruia nu-i poate sta nimic împotrivă, cel puțin pentru o minte ca a mea. Față de răsplata importantă și de iertarea deplină oferită denunțatorului, e cu neputință de crezut că vreun individ făcând parte dintr-o ceată de haimanale sau din orice fel de cârdășie nu și-ar fi trădat de mult complicitii. Pentru orice membru al unei *bande* de acest soi, *teama de a fi trădat* e mai mare decât dorința de a scăpa cu fața curată sau de a primi o recompensă. *Ca, să nu fie el însuși trădat*, trădează din capul locului și pe negândite. Faptul că secretul nu a fost încă destăinuit, e cea mai bună dovadă că este un secret la mijloc. Numai Dumnezeu și o ființă omenească, sau două, cunosc fapta aceasta macabră în toată grozăvia ei.

Să strângem acum roadele sărace, dar neîndoielnice, ale lungii noastre analize. Am ajuns la convingerea că este vorba fie de un accident

³²Și de aici mânia ei (lat.).

fatal sub acoperământul doamnei Deluc, fie de un omor săvârșit în boschetul de la Barrière du Roule de către cineva care era amantul sau măcar prietenul intim al decedatei. Acest prieten este oacheș. Culoarea feței lui, felul în care era făcută legătura din jurul gâtului și nodul pescăresc cu care era prinsă panglica pălăriei ni-l înfățișează ca pe un marinar. Prietenia lui cu decedata, o fată ușuratică, nu însă josnică, îl arată ca fiind dintr-un alt aluat decât marinarii de rând. Scrisorile, foarte bine aduse din condei, care au apărut în ziare, întăresc mult ipoteza noastră. Împrejurările primei escapade, așa cum sunt povestite în *Le Mercure*, tind să contopească figura acestui matelot cu aceea a ofițerului de marină despre care se știe că cel dintâi a împins-o pe biata fată în păcat.

Aici se cuvine să ținem seama de absența prelungită a tânărului oacheș. Mă întrerup o clipă pentru a observa că omul acesta are chipul bronzat și negricios. Nu e vorba de o culoare negricioasă obișnuită, căci ea alcătuiește singura particularitate, de care își amintesc atât Valence, cât și doamna Deluc. Dar de ce lipsește omul acesta? A fost oare ucis și el de bandă? Dacă-i așa, de ce nu se găsesc decât urmele fetei asasinate? E firesc să se presupună că teatrul celor două crime a fost același. Dar unde este cadavrul său? E mai mult ca sigur că ucigașii ar fi procedat la fel cu amândoi. Se poate însă afirma că omul acesta trăiește și se ferește să se arate în lume de teamă să nu fie învinuit de crimă. Se poate presupune că acum, după ce s-a dovedit că a fost văzut cu Marie, el e stăpânit de această teamă, care însă, în momentul crimei, n-a avut nici o putere asupra lui. Cel dintâi imbold al unui nevinovat ar fi fost să dezvăluie crima și să ajute la descoperirea ucigașilor. Motive tactice ar fi trebuit să-l îndemne s-o facă. Fusesse văzut cu fata. Trecuseră împreună fluviul cu bacul. Denunțarea asasinilor ar fi părut până și unui idiot singurul mijloc sigur de a nu fi bănuț. Nu putem presupune că, în noaptea duminicii fatale, nu s-ar fi făcut cu nimic vinovat și nici n-ar fi aflat nimic de crima săvârșită. Căci numai în cazul acesta ar fi fost cu putință să înțelegem ca el, în viață fiind, să nu-i fi denunțat pe asasini.

Și ce mijloace avem noi de a cunoaște adevărul? Vom vedea că, pe măsură ce înaintăm, aceste mijloace se înmulțesc și capătă greutate. Să cercetăm cu de-amănuntul ce anume s-a întâmplat în cea dintâi escapadă. Să lămurim întreaga poveste cu ofițerul acesta în împrejurările de acum și să aflăm pe unde s-a perindat la timpul anume când s-a comis crima. Să confruntăm cu grijă între ele diversele înștiințări trimise ziarului de seară care urmăreau să dea vina pe o bandă. Să le comparăm apoi din punctul de vedere al scrisului și al stilului cu acelea trimise mai demult ziarului de dimineață și care insistau atât de aprig asupra vinovăției lui Mennais. După ce am făcut și aceasta, să comparăm feluritele comunicări cu scrisul ofițerului. Să încercăm să dobândim prin întrebări stăruitoare de la doamna Deluc, de la fiii săi, ca și de la vizitiul omnibusului, Valence, mai multe amănunte despre înfățișarea și purtările bărbatului aceluia oacheș. Nu se poate ca întrebările puse în mod iscusit să nu smulgă de la vreunul din martori vreun amănunt asupra acestui punct anume (sau asupra altora), amănunt pe care martorul însuși nici nu-și dă seama că-l cunoaște. Și acum să căutăm *barca* găsită de barcagiu în dimineața de luni, 23 iunie, și care a dispărut de la biroul de navigație fără știrea ofițerului de serviciu și *fără cârmă*, cu puțină vreme înainte de descoperirea cadavrului. Procedând cu băgare de seamă și stăruință, vom da neapărat de urma acelei bărci. Căci nu numai că barcagiul care a oprit-o poate s-o recunoască, dar *cârma ei se afla la dispoziția anchetei*. Nimeni nu leapădă cu ușurință și fără să se mai intereseze de ea cârma unei *bărci cu pânze*. Și aici dă-mi voie să mă opresc și să strecor o întrebare. Nu s-a dat nici o înștiințare despre găsirea unei bărci. A fost adusă pe tăcute la biroul de navigație și tot pe tăcute a dispărut. Dar *cum se face* că proprietarul ei sau

cel ce o folosea a putut fi informat, fără să se fi dat nici un anunț, încă de marți dimineață, despre locul unde se afla barca găsită luni, afară doar dacă ne închipuim că întreține, fără întrerupere, cu *marina* oarecare legături personale, care-l fac să fie la curent cu micile întâmplări ce-o privesc și cu măruntele știri de interes local?

Când am vorbit de asasinul singuratic, târându-și povara până la mal, am lăsat să se înțeleagă că el poate și-o fi făcut rost de o *barcă*. Acum ne dăm bine seama că Marie Rogêt a fost aruncată dintr-o barcă. E firesc ca lucrul să se fi petrecut astfel. Cadavrul nu putea fi lepădat în apa prea puțin adâncă de lângă mal. Semnele ciudate de pe spatele și de pe umerii victimei amintesc de coastele din fundul unei bărci. Faptul că nu s-a găsit nici o greutate atârnată de trup confirmă ideea aceasta. Dacă ar fi fost aruncat de pe mal, s-ar fi legat de el o greutate oarecare. Ne putem explica lipsa greutății presupunând că ucigașul nu a avut prevederea să-și facă rost de ea mai înainte de a se depărta de mal. În clipa când a vrut să arunce cadavrul în apă, el nu se poate să nu-și fi dat seama de acest lucru; dar atunci nu mai avea la îndemână nimic ce i-ar fi putut fi de folos. A preferat să înfrunte orice risc, decât să se întoarcă la malul acela blestemat. După ce s-a dezbatut de povara lui macabră, asasinul se va fi grăbit să se întoarcă în oraș. În dreptul unui chei întunecos a sărit pe mal. Să fi legat oare și barca? Era prea zorit pentru așa ceva. Mai mult încă, legând-o la chei, i s-ar fi părut că lasă acolo o dovadă temeinică împotriva lui însuși. Gândul lui firesc va fi fost să alunge cât mai departe cu putință tot ceea ce avea oarecare legătură cu crima. Nu numai că trebuie să se fi depărtat de chei, dar nu putea lăsa acolo nici *barca*. Desigur că a împins-o în apă să plutească în voia curentului. Să mergem mai departe cu gândul. Dimineața, ticălosul este cuprins de o groază nespusă când află că barca a fost găsită și că e adăpostită într-un loc unde el e nevoit să meargă zilnic, într-un loc unde probabil îndatoririle lui îi impun să se ducă. În noaptea următoare, *fără a cuteza să ceară cărmă*, o face să dispară. Unde se află acum acea barcă fără *cârmă*? Asta trebuie să descoperim în primul rând. Cu cea dintâi rază de lumină aruncată aici, se vor ivi și zorile izbânzii noastre. Această barcă ne va călăuzi cu o repeziciune care ne va uimi și pe noi către acela care a folosit-o în noaptea fatală de duminică. Un fapt nou va veni să confirme pe celălalt și vom găsi urma ucigașului.

(Din motive pe care nu le vom expune aici, dar care pentru mulțimea cititorilor vor părea evidente, ne-am îngăduit ca din manuscrisul aflat în mâinile noastre să suprimăm acea parte în care se arată în mod amănunțit cum a fost folosit indiciul în aparență șubred descoperit de Dupin. Credem nimerit să spunem doar atât: rezultatul urmărit a fost atins; iar prefectul a împlinit întocmai, deși cam în silă, condițiile învoielii sale cu cavalerul Dupin. Articolul domnului Poe se încheie cu următoarele cuvinte. (Red.³³)

Se înțelege că vorbesc despre coincidențe, și nimic altceva. Ceea ce am scris mai sus asupra acestui subiect e de ajuns. În inima mea nu sălășluiește nici o credință în supranatural. Nici un om care cugetă nu va tăgădui că una e natura și alta e dumnezeirea. Este de asemenea de netăgăduit că aceasta din urmă, creând-o pe cea dintâi, o poate priveghea și preface după voia sa. Am spus "după voia sa" fiindcă aici e vorba de voință și nu de putere, cum afirmă o logică absurdă. Nu spun că dumnezeirea *nu și-ar putea* schimba legile sale, dar că noi o jignim închipuindu-ne că poate fi nevoie să le schimbe: La obârșie aceste legi au fost făurite pentru a îmbrățișa *toate* întâmplările care *ar putea* fi cuprinse în viitor. Pentru Dumnezeu totul se petrece *în clipa de față*.

Repet că vorbesc despre aceste lucruri ca despre niște coincidențe.

³³Redacția revistei care a publicat inițial articolul de față (n.a.).

Mai mult încă, din povestirea mea se va vedea că între soarta nefericitei Mary Cecilia Rogers, atât cât ne este cunoscută, și soarta unei oarecare Marie Rogêt, până la o anumită epocă din viața ei, a existat o asemănare atât de desăvârșită, încât mintea ți se tulbură când te gândești la ea. Am spus că toate acestea se vor vedea. Dar nici o clipă să nu se creadă că atunci când înșiram trista poveste a Mariei din vremea de care am vorbit și descriam misterul în care a fost învăluită până la deznodământ am făcut-o cu intenția de a adânci asemănarea dintre ele, sau chiar de a insinua că măsurile luate la Paris pentru descoperirea asasinului unei vânzătoare de magazin, sau orice măsuri întemeiate pe raționamente asemănătoare, ar putea duce la rezultate similare.

În ceea ce privește ultima parte a presupunerii, trebuie să avem în vedere că orice schimbare, cât de neînsemnată, în datele celor două probleme, poate da naștere celor mai grave erori de calcul, făcând să se depărteze simțitor cele două serii de întâmplări. Aproape la fel ca în aritmetică, unde o eroare, care, în sine, poate fi fără însemnătate, produce, în cele din urmă, prin puterea înmulțirii, în tot cursul acțiunii, un rezultat nespus de depărtat de adevăr. Iar în ceea ce privește prima parte, nu trebuie să pierdem din vedere că același calcul al probabilităților, de care am pomenit mai sus, se opune oricărei încercări de a prelungi paralelismul, și se opune cu strășnicie cu atât mai mare și mai hotărâtă cu cât paralelismul acesta a fost mai exact și mai exact și mai cuprinzător. Aceasta e una dintre acele afirmații anormale care, părând că se adresează unei gândiri cu totul străine de matematici, este totuși ceva ce nu poate fi înțeles pe deplin decât de un matematician. Așa, de pildă, e nespus de greu să convingi pe un cititor oarecare că dacă un jucător la zaruri a dat de două ori pe rând dubla de șase, este de ajuns faptul acesta pentru a putea pune răămășag oricât de mare că dubla de șase nu mai cade și la a treia încercare. O cugetare de acest fel este de obicei respinsă din capul locului de rațiune. E de neînțeles cum pot cele două aruncări de zar care au fost jucate și care s-au mistuit cu totul în trecut să înrăurească o aruncare ce nu există decât în viitor. Șansa de a da dubla de șase pare să fie aceeași ca în orice clipă, adică supusă numai influenței feluritelor aruncări ce se pot face la jocul de zaruri. Și aceasta e o idee care apare atât de vădit, încât încercarea de a o combate este primită mai curând cu un zâmbet de ironie decât cu luare-aminte și bunăvoință. Greșala ce se face aici — o greșeală grosolană și foarte dăunătoare — nu mă pot încumeta să o înfățișez în limitele care mi s-au hotărât acum. Iar pentru logicieni nu e nevoie să o mai prezint. E de ajuns să spun aici că ea face parte dintr-un șir nesfârșit de greșeli care înlocuiesc în calea rațiunii din pricina tendinței acesteia de a căuta adevărul numai *în amănunte*.

Misterul Mariei Rogêt (în original *The Mystery of Marie Rogêt*) a văzut lumina tiparului în numerele din noiembrie și decembrie 1842 și februarie 1843 ale revistei *Ladies' Companion* din New York.